

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Essi Kangastie

Ympäristönäkökohdat julkisissa hankinnoissa

Tarjouspyyntö

Johtamisen akateeminen yksikkö

Julkisoikeuden

pro gradu -tutkielma

Hallintotieteiden

maisteriohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Johtamisen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Essi Kangastie		
Tutkielman nimi:	Ympäristönäkökohdat julkisissa hankinnoissa : Tarjouspyyntö		
Tutkinto:	Hallintotieteiden maisteri		
Oppiaine:	Julkisoikeus		
Työn ohjaaja:	Kristian Siikavirta		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	70

TIIVISTELMÄ:

Ympäristönäkökohtien käyttöä on tarkennettu aiempaa enemmän vuonna 2017 voimaan astuneessa hankintalaissa. Julkiset hankinnat kattavat EU:n alueen BKT:stä vuosittain noin 14 prosenttia, mikä asettaa ne merkittävään asemaan. Ympäristöä säästävillä julkisilla hankinnoilla on ehkäpä mahdollista vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen ja tarjontaan. Tämän tutkielman tavoite on saada selville, kuinka hankintalain ympäristönäkökohtia sisältävät säännökset toteutuvat kansallisten hankintojen tarjouspyynnöissä käytännössä. Tutkielman tarkoitus on selvittää miten hankintalaki säätelee ympäristönäkökohdista ja miten niitä sovelletaan kansallisten tavarahankintojen tarjouspyynnöissä. Tutkielmassa on käytetty lainopillista ja laadullista tutkimusmenetelmää mahdollisimman kattavan tutkimuksen aikaansaamiseksi. Lainopillinen osuus keskittyy hankintain sisältöön ympäristönäkökohtien suhteen ja laadullinen osuus sisältää analyysin. Lainopillinen osuus luo analyysin teoriapohjan. Analyysi koostuu HILMAsta valikoiduista kahdeksasta tarjouspyynnöstä, joista pyritään etsimään vastaus siihen, missä määrin niissä on sovellettu ympäristönäkökohtia sisältäviä säännöksiä. Hankintalaki sisältää kahdeksan ympäristön huomioon ottavaa säännöstä ja vain kaksi näistä ovat velvoittavia. Suurin osa kyseisistä säännöksistä koskee vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja, mutta niitä voidaan soveltaa myös kansalliset kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Analyysin tulokset osoittavat, että kansallisten hankintojen tarjouspyynnöissä on sovellettu melko vähän ympäristönäkökohtia sisältäviä hankintalain säännöksiä ja suurin osa niistä oli asetettu keveämmäksi vaatimukseksi. Koska useimmat ympäristönäkökohdat huomioivat hankintalain säännökset vain mahdollistavat, mutta eivät velvoita, on niiden vaikutusta vaikea arvioida. Tarjouspyyntöön asetetuilla ympäristönäkökohdilla voidaan odottaa olevan suurin vaikutus silloin, kun ne ovat pakollisia vähimmäisvaatimuksia tai painoarvoltaan merkittäviä.

AVAINSANAT: Julkinen hankinta, hankintalaki, kansalliset hankinnat, ympäristönäkökohdat, tarjouspyyntö

Sisällys

1	Johdanto	8
1.1	Tutkimuskysymykset ja aihepiirin rajaus	9
1.2	Tutkimusmenetelmät	12
1.3	Laadullisen tutkimuksen suunnittelu	13
1.3.1	Tutkimusmetodi ja filosofia	14
1.3.2	Tutkimusstrategia	14
1.3.3	Aineiston keruu ja analyysi	14
1.3.4	Tutkimuksen luotettavuus	16
1.4	Tutkielman rakenne ja lähdeaineisto	17
2	Oikeudelliset lähtökohdat ympäristönäkökohdille hankinnoissa	20
2.1	Säätelyn taustaa	20
2.1.1	Nykytilanne	22
2.1.2	Ympäristöpoliittiset tavoitteet	27
2.2	Hankintalainsäädännön yleiset opit ja periaatteet	29
2.2.1	Oikeuseriaatteet osana oikeusjärjestystä	30
2.2.2	Yleiset opit ja periaatteet	32
3	Tarjouspyynnöt tavarahankinnoissa	39
3.1	Tarjouspyyntö osana hankintaprosessia	39
3.2	Tarjouspyyntöjen sisältö hankintalain näkökulmasta	40
3.3	Ympäristönäkökohdat tarjouspyynnössä	44
4	Analyysi	48
4.1	Soveltuvuusvaatimukset	48
4.2	Hankinnan kohteen kuvaus	51
4.3	Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteet	52
4.4	Sopimusehdot	53
4.5	Tulokset	56
5	Loppupäätelmät	60
5.1	Lainopillinen osio	60

5.2 Laadullinen osio	61
Lähdeluettelo	64

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Tutkielman rakenne	17
Kuvio 2. Suomen oikeusjärjestys julkisoikeuden näkökulmasta	31
Kuvio 3. Hankintaprosessin vaiheet	39
Kuvio 4. Ympäristönäkökohtien selvittäminen	45
Kuvio 5. Soveltuvuusvaatimukset	56
Kuvio 6. Kokonaistaloudellisuuden edullisuuden perusteet	57
Kuvio 8. Kooste tarjouspyyntöjen ympäristönäkökohdista	59

Lyhenteet

CPV	Common Procurement Vocabulary
BKT	Bruttokansantuote
EU	Euroopan unioni
ESPD	European Single Procurement Document
EUVL	Euroopan Unionin virallinen lehti
COM	Euroopan komissio
GPP	Green Public Procurement
HankL	Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016)
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
MAO	Markkinaoikeus
SEUT	Euroopan Unionin toiminnasta tehty sopimus
TEM	Työ- ja elinkeinoministeriö
YK	Yhdistyneet kansakunnat

1 Johdanto

Suomen valtion talousarviot ovat viime aikoina olleet myllerryksessä koronapandemian seurauksena, joten julkisen sektorin asema hankkijana onkin korostunut osana valtiontalouden sekä markkinoiden kehitystä¹. Se, millaisia hankintoja halutaan tehdä, on tärkeää tulevaisuutemme kannalta taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti².

Julkisten hankintojen sääntelyn päämääränä on käyttää julkisia varoja mahdollisimman tehokkaasti³. Tehokkuudella tarkoitetaan, että rajatuilla julkisilla varoilla kyettäisiin hankkimaan sellaisia palveluja ja tuotteita, jotka olisivat laadultaan parhaita mahdollisia⁴. Tehokas käyttö voi hankintojen kohdalla tarkoittaa myös ympäristönäkökohtien huomioimista⁵. Julkiset hankinnat ovatkin siis relevantti ja ajankohtainen aihe.

Ajankohtainen ilmastokriisi liittyy tiiviisti maailmantalouden kehitykseen, päivittäiset valintamme vaikuttavat markkinoiden kehityssuuntaukseen. Yksittäisen ihmisen valinnat ei kuitenkaan ole markkinoiden kokonaiskuvan kannalta kovin merkittävä tekijä. Merkittävyyden luomiseksi tarvitaan suuri ostovoima.⁶ Julkisissa hankinnoissa on myös kyse kysyntä – tarjonta tilanteesta eli rahasta⁷.

Julkiset hankinnat kattavat Euroopan Unionin alueen BKT:stä vuosittain noin 14 prosenttia, mikä asettaakin hankinnat merkittävään ja tärkeään asemaan kilpailukyvyn kannalta⁸. Ympäristönäkökohdat huomioon ottavilla hankinnoilla voi olla mahdollista muokata markkinoiden tarjontaa ja helpottaa ilmastokriisin ennustetta⁹. Julkiset

---

¹ Valtiontalouden tarkastusvirasto, 2021.

² Romppanen & Turunen, 2019, s. 45.

³ Koskela, 2021, s 3.

⁴ HE 108/2016 vp s. 107.

⁵ HE 108/2016 vp s. 12.

⁶ Broström, 2016, luku 1., Mitä luksus on.

⁷ Eskola & muut, 2017, s. 19.

⁸ Euroopan komissio, 2017, s. 1.

⁹ Alhola & Kaljonen, 2017, s. 9.

hankinnat voidaankin nähdä välineenä, ohjauskeinona ja suunnannäyttäjänä, jolla kyetään ohjaamaan kansantaloutta kestävämpään suuntaan¹⁰. Ympäristöystävälliset hankinnat tuovat kuitenkin useimmiten runsaammat kustannukset¹¹ ja tämä voi vaikuttaa kilpailuun¹². Hankintalaki velvoittaa tekemään hankinnat siten, että ne ovat tasapuolisia muiden tarjoajien lisäksi myös keskisuurille-, pienille yrityksille sekä muille yhteisöille (HankL 2 §).

1.1 Tutkimuskysymykset ja aihepiirin rajaus

Kestävä kehitys ja ympäristönsuojelu liittyvät julkisiin hankintoihin usealla tavalla. Hankintalainsäädännön kokonaisuudistamisen myötä ympäristönäkökohtia painotettiin aiempaa enemmän. Tässä tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan hankintalain ympäristönäkökohtia sisältäviä säännöksiä ja sitä, miten viranomaiset ovat toteuttaneet niitä kansallisten hankintojen tarjouspyynnöissä. Ympäristönäkökohdilla hankintojen yhteydessä tarkoitetaan hankintaprosessin aikana, sekä sitä ennen ja sen jälkeen, huomioon otettuja ympäristöä säästäviä ratkaisuja. Ympäristöllä tarkoitetaan luontoa, johon sisältyy biologinen monimuotoisuus.¹³

Tarjouspyynnöt ovat tutkielman aiheen kannalta yksi hankintaprosessin tärkeimmistä asiakirjoista. Yritykset tekevät tarjouksen tarjouspyynnössä mainittujen tietojen perusteella.¹⁴ Kyseisellä asiakirjalla pystytään rajaamaan selkeä alue, millaisia tuotteita tai palveluja halutaan. Tällä vaiheella voi ajatella olevan painoarvoa ympäristön kannalta. Se mihin suuntaan markkinoita halutaan ohjata ja minkäläisten yritysten mielenkiintoa on tarkoitus herätellä, riippuu paljolti tarjouspyynnön sisällöstä.¹⁵

---

¹⁰ Euroopan komissio, 2016, s. 4.

¹¹ Lundberg & Marklund, 2018.

¹² Määttä & Voutilainen, 2017, s. 112.

¹³ Koskela, 2021, s. 4–5.

¹⁴ Eskola & muut, 2017, s. 246.

¹⁵ Euroopan Unioni, 2016, s. 33.

Lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) noudatetaan hankintojen kynnysarvoista ja hankintalajista riippuen. Kansallisten- sekä EU-kynnysarvojen ylittävien hankintojen kohdalla noudatetaan hankintalainsäädäntöä, mutta kansallisten kynnysarvojen alittavien hankintojen kohdalla ei sovelleta lain säännöksiä.¹⁶ Hankinnat voidaan lueta kansalliseksi hankinnaksi, jos hankinnat ylittävät kansallisen kynnysarvon, mutta alittavat EU-hankintojen kynnysarvon. EU-hankinnat ovat hankintoja, jotka ylittävät EU-hankinnoille määrätyn kynnysarvon. Hankintalain 25 § :ssä kansallisen kynnysarvon raja tavarahankinnoissa on 60 000 euroa ilman arvonlisäveroa. 26 § :ssä säädetty EU-hankintojen kynnysarvo tavarahankinnasta on 134 000 euroa, jos hankkijana on valtion keskushallintoviranomainen ja 207 000 euroa muiden hankintayksiköiden kohdalla.

Tutkimuskohteen valintaan vaikuttavana tekijänä on ollut se, että kansallisten hankintojen menettelysäännöksiä on kevennetty hankintalainsäädännön kokonaisuudistuksen myötä ja yleisten periaatteiden merkitys on keventyneen sääntelyn soveltamisessa painottunut¹⁷. Kansallisia hankintoja koskee hankintalain (1397/2016) ensimmäinen, kolmas ja neljäs osa, toinen osa koskee EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja. Hankintalakiin asetetut ympäristöä huomioivat säännökset koskevatkin pääosin EU-kynnysarvojen ylittäviä hankintoja. Valtion hankintakäsikirja antaa olettaa, että kansallisten hankintojen tarjouspyyntöihin voidaan soveltaa EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen sääntelyyn kuuluvia lainkohtia.¹⁸ Aiheen tarkka rajaaminen on edellytys selkeän tutkimuksen tekemiseksi.

Olen muodostanut kaksi tutkimuskysymystä, joilla pyrin vastaamaan tutkielman tavoitteeseen. Tavoitteena on saada selville, kuinka paljon kansallisten hankintojen tarjouspyynnöissä on käytetty hankintalain ympäristönäkökohtia sisältäviä säännöksiä. Tutkimuskysymykset kuuluvat seuraavasti:

---

¹⁶ Eskola & muut, 2017, s. 177–178.

¹⁷ HE 108/2016 vp s. 40.

¹⁸ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 82–298.

1. Miten ja minkälaisilla säännöksillä hankintalaki mahdollistaa ympäristönäkökohdat?
2. Mitä hankintalain ympäristönäkökohtia sisältämiä säännöksiä käytetään ja miten niitä painotetaan tarjouspyynnöissä käytännön tasolla?

Tutkielman lainopillisen osuuden on tarkoitus vastata ensimmäiseen kysymykseen. Toiseen kysymykseen vastaa tutkielman laadullinen osio. Analyysi koostuu viranomaisten toimesta muodostuneesta tarjouspyyntöaineistosta. Käyttämäni aineisto on kooltaan melko pieni, koska käyn sen läpi perusteellisesti tutkielman luotettavuuden säilymiseksi¹⁹. Aineiston valintaan vaikuttavista tekijöistä on kirjoitettu tarkemmin kappaleessa 1.3.

Syy, miksi valitsin ensimmäisen tutkimuskysymyksen, on sen ajankohtaisuus. Ympäristöpoliittisten tavoitteiden saavuttaminen vaatii muutosta yhteiskunnan rakenteisiin ja lainsäädäntöön²⁰. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma painottaakin ympäristöresurssien erottamista talouskasvusta, eli talouden kasvu tulisi erottaa sen kanssa korrelaatiossa kasvavasta ympäristökuormituksesta²¹. Tämä tavoite korostaa julkisten hankintojen ympäristönäkökohtia ja etenkin niiden kehittämistä tulevaisuudessa²².

Hankintoja tehdessä syntyy erilaisia tilanteita ja mukana voi olla useita eri asiantuntijoita.²³ Mukana voi olla tahoja, joilla on päämääränään ainoastaan rahallinen hyöty. Tämän kaltaisia tilanteita voidaan katsoa useista eri näkökulmista. Hankinnoissa tulisi painottaa puhtaasti rahallisen hyödyn vastapainoksi ympäristön hyvinvointia. Tämä on syy, mikä johdatteli minut valitsemaan toisen tutkimuskysymyksen.

---

¹⁹ Hoffrén & muut, 2016, s. 106.

²⁰ Euroopan Unioni, 2016, s. 4.

²¹ Euroopan komissio, 2021.

²² Eskola & muut, 2017, s. 27–28.

²³ Alhola & muut, 2021, s. 13.

Tutkielman teema sivuaa useita eri oikeudenaloja ja julkiset hankinnat sisältävätkin molempia sekä julkis- että yksityisoikeudellisia ominaisuuksia. Aihe koskee paljolti ympäristönsuojelua, mikä on osa ympäristöoikeutta.²⁴ Tarjouspyyntöjen sisältö kuuluu osittain sopimusoikeuden piiriin, koska ne sisältävät sopimusehtoja²⁵. Aiheen voidaan myös katsoa sisältävän hallinto-oikeutta, koska tutkielmassa tarkastellaan julkisen vallan käyttöä.²⁶

1.2 Tutkimusmenetelmät

Tässä tutkielmassa on käytetty kahta tutkimusmenetelmää, lainoppia ja laadullista tutkimusmenetelmää, mahdollisimman kattavan tutkimuksen aikaansaamiseksi²⁷. Tutkimuksen ensimmäinen osio on lainopillista eli oikeusdogmaattista tutkimusta, jonka kohteena on voimassa oleva oikeus²⁸. Tutkielman toinen osio on laadullista tutkimusta, jonka avulla pyritään selittämään sekä ymmärtämään tutkittavaa kohdetta²⁹.

Metodisesti lainoppi on tulkintatiedettä, johon sisältyy oivaltamista ja argumentointia. Lainoppi on siis oikeuden systematiosintia ja tulkintaa. Sen tiedonintressinä on pyrkiä tuottamaan kannanottoja kysymykseen, kuinka oikeutta täytyisi tulkita³⁰ tutkimalla normien välisiä suhteita ja merkitystä.³¹ Nämä punninta-, tulkinta- ja normikannanotot koskevat yleensä ajantasaisen oikeuden sisältöä lainopin näkökulmasta. Näiden avulla voidaan havainnoida, kuinka oikeus on todellisuudessa päässyt toteutumaan yhteiskunnallisella tasolla ja millä tavoin se voisi toteutua tulevaisuudessa.³² Tutkimuksen luotettavuus perustuu *Pietarisen* mukaan laadukkaaseen aineistoon, jota

---

²⁴ Kokko, 2017, s. 10–11.

²⁵ Saarnilehto & Annola, 2018, s. 2–9.

²⁶ Mäenpää, 2017, s. 2–4.

²⁷ Hoffrén & muut, 2016, s. 263.

²⁸ Hoffrén & muut, 2016, s. 24.

²⁹ Puusa & muut, 2020, johdanto., Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan?

³⁰ Hoffrén & muut, 2016, s. 59.

³¹ Hirvonen, 2011, s. 46–50.

³² Hirvonen, 2011, s. 21; Hoffrén & muut, 2016, s. 107.

on onnistuttu perustelemaan kriittisesti³³. Hyvä tutkimuskysymyksen asettelu ja oikeanlainen tutkimusmetodi ovatkin edellytys onnistuneelle lainopilliselle tutkielmalle³⁴.

1.3 Laadullisen tutkimuksen suunnittelu

Tutkimussuunnitelma määrittää kuinka tutkija ryhtyy etsimään vastausta tutkimuskysymykseen. Tutkimussuunnitelmaan vaikuttaa tutkimuksessa käytetty strategia sekä filosofia. Tutkimuskysymys taas vaikuttaa siihen mikä strategia valitaan, miten aineiston keruu tapahtuu ja miten analyysi tehdään.³⁵

Tämän tutkielman analyysissä tutkimusmetodinä käytetään laadullista menetelmää. Laadullinen tutkimusmenetelmä tunnistetaan muun muassa sille ominaisista aineistonkeruumenetelmistä, tutkimuksen näkökulmasta ja tutkimuksen kohteeksi otetuista näytteistä.³⁶ Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää tutkittavaa asiaa tutkimuksen kohteena toimivien tahojen näkökulmasta³⁷. Strategiana käytetään tapaustutkimusta, jolle on tyypillistä valita tutkimuksen kohteeksi joko yksittäinen tai ryhmä tapahtumia³⁸. Tutkielman lainopillinen osio keskittyy hankintalain sisältöön ja laadullinen eli luku neljä siihen, kuinka viranomaiset ovat soveltaneet ja painottaneet käytännössä hankintalain ympäristönäkökohtia sisältäviä säännöksiä.

---

³³ Tutkimuseettinen neuvottelukunta & Lötjönen, 1999, s. 6.

³⁴ Hoffrén & muut, 2016, s. 106.

³⁵ Saunders & muut, 136–138.

³⁶ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009.

³⁷ Puusa & muut, 2020, johdanto., Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan?

³⁸ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 43.

1.3.1 Tutkimusmetodi ja filosofia

Empiirisen tutkimuksen aineiston keruuta ja analyysia voi lähestyä kahdella eri tutkimusmenetelmällä; laadullisella tai määrällisellä. Laadullisen aineiston keruun ja analyysin tarkoituksena on tarjota uutta tietoa ja auttaa ymmärtämään tutkittavaa aihetta paremmin.³⁹ Tarjouspyyntöanalyysi tehdään laadullista tutkimusmenetelmää noudattaen. Tutkimusfilosofiana käytetään realismia eli asioita tarkastellaan sellaisena kuin ne ovat. Tutkimusfilosofia kertoo siitä, mistä näkökulmasta tutkimuksessa tarkastellaan vallitsevaa maailmaa.⁴⁰

1.3.2 Tutkimusstrategia

Tapaustutkimuksessa tutkitaan rajattua kohdetta ja olennaisinta on, että tutkittava kohde muodostaa kokonaisuuden⁴¹. Tapaustutkimuksessa kohteiden analyysin avulla pyritään löytämään ratkaisu tutkimuskysymykseen, mikä onkin kyseisen strategian tavoite⁴². Tässä tutkielmassa tarjouspyyntömateriaali muodostaa rajatun kokonaisuuden. Tapaustutkimuksen tyypeistä käytetään tässä tutkielmassa selittävää lähestymistapaa. Selittävällä tapaustutkimuksella pyritään selvittämään miten tarjouspyyntöjen sisältö ottaa huomioon hankintalain ympäristönäkökohtia huomioivia säännöksiä⁴³.

1.3.3 Aineiston keruu ja analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto valitaan harkiten asetettujen kriteereiden ja tutkielman päämäärän perusteella. Aineistoa tarvitaan laadulliseen tutkimukseen juuri sen verran, kuin tutkimukselle asetetun tehtävän kannalta on tarpeellista.⁴⁴ Aineisto on

---

³⁹ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 4.

⁴⁰ Saunders & muut, s. 103.

⁴¹ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 43.

⁴² Eriksson & Koistinen, 2014, s. 4.

⁴³ Eriksson & Koistinen, 2014, s. 13.

⁴⁴ Puusa & muut, 2020, luku 3., Laadullisen tutkimuksen aineiston hankintamenetelmiä.

riittävä, kun uusi materiaali ei enää tuo uutta tietoa vaan aineisto alkaa toistamaan itseään. Tämä liittyy myös tutkimustuloksiin siinä suhteessa, että jo melko pienestä aineistosta voidaan tehdä yleistettäviä päätelmiä.⁴⁵ Tarkasti ja harkitusti valittu aineisto on tärkeä analyysin tekemisen kannalta⁴⁶. Tutkimuksen edustavuuden kannalta aineiston tulisi olla myös tarkoituksenmukaista eli aineiston tulee olla sopiva analyysin kannalta⁴⁷.

Tässä tutkielmassa aineistoksi on valittu valmis julkinen aineisto, joka koostuu kahdeksasta tarjouspyynnöstä. Tarjouspyyntöaineisto on valittu HILMAsta⁴⁸ perusteina, että ne sisältyvät tavarahankintojen kansallisiin hankintailmoituksiin, joihin sovelletaan hankintalain säännöksiä. Aineisto sisältää tarjouspyyntöjä koskien kalusteiden, kankaiden ja sairaalatarvikkeiden hankintaa. Aineisto sisältää myös tarjouspyyntöjen liitteet.

Analyysissa tarkastellaan tarjouspyyntöjen sisällön neljää eri osiota, joihin on mahdollista sisällyttää ympäristönäkökohtia; tarjoajille asetettuja soveltuvuusvaatimuksia, hankinnan kohteen kuvausta, kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteita ja sopimusehtoja. Tarjouspyynnöt käydään perusteellisesti läpi ja analyysi pyrkii selvittämään, kuinka hankintayksiköt ovat soveltaneet ja painottaneet ympäristönäkökohtia. Soveltamisella tarkoitetaan, miten hankintalain säännöksiä on käytetty. Painottamisella tarkoitetaan, onko ympäristönäkökohdat asetettu pakolliseksi eli pakolliseksi vähimmäisvaatimukseksi vai keveämmäksi vaatimukseksi.

Tarjouspyynnöt on noudettu HILMAsta seuraavan cpv-koodin alta ”toimisto- ja atk-laitteet ja -tarvikkeet, lukuun ottamatta kalusteita ja tietokoneohjelmatuotteita(30000000)”. Aineistoon kuuluu Veikkaus Oy:n, Euran kunnan sivistyspalveluiden, Keski-Suomen sairaanhoitopiirin, Kokkolan kaupungin, Päijät-

---

⁴⁵ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 49–52.

⁴⁶ Puusa & muut, 2020, luku 3., Laadullisen tutkimuksen aineiston hankintamenetelmiä.

⁴⁷ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 51–53.

⁴⁸ HILMA, 2022.

Hämeen hyvinvointikuntayhtymän, Pohjois-Karjalan hankintatoimen, Finnpiilot Pilotage Oy:n ja Yleisradio Oy:n tarjouspyynnöt eli yhteensä kahdeksan tarjouspyyntöä.

1.3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus perustuu sen uskottavuuteen, luotettavuuteen ja eettisyyteen. Luotettavuus on liitännäinen käytettävän aineiston laatuun ja siihen, miten hyvin tutkija on onnistunut kuvailemaan käytettävän tutkimusmetodin.⁴⁹ Validiteetilla voidaan mitata tutkimuksen laatua. Termi tarkoittaa sitä, kuinka hyvin tutkielmassa havaittava tieto heijastuu siihen, mitä on tarkoitus tutkia⁵⁰. Uskottavuus perustuu siihen, miten paljon lukijat kokevat voivansa luottaa lukemaansa tutkimukseen ja eettisyys tarkoittaa, että tutkimuksessa on noudatettu sille ominaisia käytäntöjä⁵¹. Tässä tutkielmassa on käytetty viranomaisten toimesta muodostunutta valmista aineistoa, jotka on käyty perusteellisesti läpi varmistaen, että mitään ei jää huomaamatta. Aineiston keruuhetkellä on rajattu pois keskeytettyjen hankintojen tarjouspyynnöt niiden mahdollisesti sisältämien virheiden vuoksi. Tutkimusmateriaali on noudettu HILMAsta⁵² joulukuussa 2021.

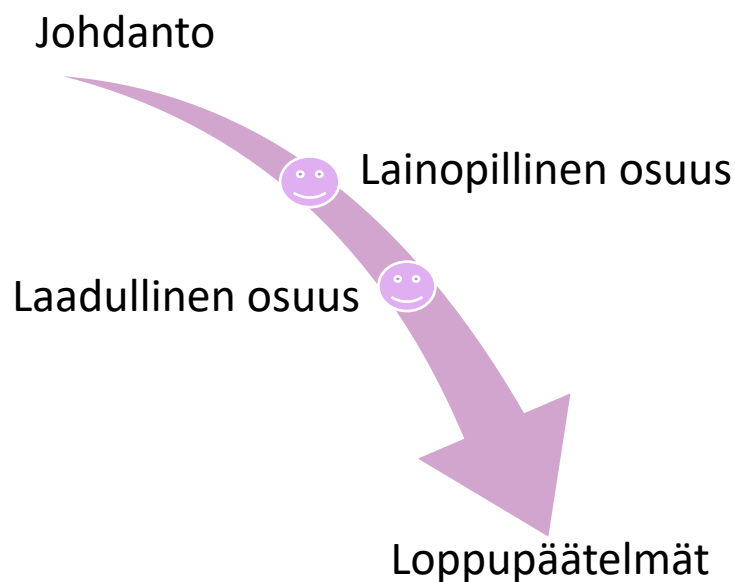
⁴⁹ Puusa & muut, 2020, kappale 11., Mitä laadullisen tutkimuksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon.

⁵⁰ Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 25–26.

⁵¹ Puusa & muut, 2020, luku 5., Laadullisen tutkimuksen luotettavuus.

⁵² HILMA, 2021.

1.4 Tutkielman rakenne ja lähdeaineisto

Kuvio 1. Tutkielman rakenne

Johdannon alku esittelee lyhyesti tutkielman aiheen. Tämän jälkeen kappale 1.1 jatkaa esittelemällä tutkielman aihepiirin ja tutkimuskysymykset. Kappale 1.2 ja 1.3 kertovat käytettävistä tutkimusmenetelmistä. Tässä kappaleessa käydään läpi tutkielman rakenne sekä lähdeaineisto.

Toinen ja kolmas luku muodostavat tutkielman lainopillisen osuuden ja ne vastaavat yhdessä ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Toinen luku tarkastelee hankintalakia ympäristönäkökohtien perspektiivistä. Luvun alussa käydään läpi sääntelyn historiaa, nykyhetkeä sekä poliittisia tavoitteita. Kappale 2.2 sisältää osuuden hankintojen yleisistä opeista ja periaatteista. Toisen luvun tarkoitus on tuoda esille tarjouspyynnön tärkeä asema hankintaprosessissa ympäristönäkökohtien kannalta.

Kolmas luku käsittelee tarjouspyyntöjä. Luku selvittää tarjouspyyntöjen aseman hankintaprosessissa ja miten hankintalaki säätelee niiden sisällöstä. Kolmannen luvun

viimeinen kappale sisältää osuuden tarjouspyyntöihin tehdyistä virheistä, jotka nousevat yleisimmin esille oikeuskäytännössä. Kolmannen luvun tarkoitus on selvittää, kuinka tarjouspyynnöissä voidaan ilmaista ympäristönäkökohtia.

Luku viisi muodostaa tutkielman laadullisen osuuden. Luvussa analysoidaan valittu tarjouspyyntömateriaali, jonka jälkeen esitetään tulokset. Luku viisi vastaa myös toiseen tutkimuskysymykseen. Kuudes eli viimeinen luku sisältää loppupäätelmät. Tutkielman lopussa on lähdeluettelo, jossa sijaitsee käytetty lähdeaineisto.

Tämän tutkielman keskiössä on laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Kansalliseen voimassa olevaan hankintalainsäädäntöön kuuluu tämän lisäksi laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1398/2016). Tekstissä käytetään termiä hankintalaki, kun viitataan lakiin julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Termillä hankintalainsäädäntö viitataan kansalliseen voimassa olevaan hankintalainsäädäntöömme kokonaisuutena⁵³.

Kansallisen hankintalainsäädännön säädöspohjan luo Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (2012/C 326/01)⁵⁴ sekä parlamentin ja neuvoston hankintadirektiivi (2014/23–25/EU)⁵⁵, jotka implementoitiin eli sisällytettiin päämäärineen osaksi hankintalainsäädäntöämme sen uudistuksen myötä. Nämä yhdessä muodostavat kokonaisuuden lukuisista säännöistä sekä periaatteista, joita tulee noudattaa julkisissa hankinnoissa⁵⁶ ja jotka toimivat myös lähdeaineistona tälle tutkielmalle.

---

⁵³ Raitio & Tuominen, 2020, s. 72.

⁵⁴ EUVL N:o C 202, 7.6.2016.

⁵⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/23/EU käyttöoikeussopimusten tekemisestä, EUVL N:o L 94, 28.3.2014, s. 1–64; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/24/EU julkisista hankinnoista ja direktiivin 2004/18/EY kumoamisesta, EUVL N:o L 94/65 6.2.2014, s. 65–242; Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/25/EU vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja direktiivin 2004/17/EY kumoamisesta, EUVL N:o L 94, 28.3.2014, s. 243–374.

⁵⁶ HE 108/2016 vp s. 5.

Aineistoon kuuluu kotimaista ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jotka tukevat tutkielman aihetta. Lähdeaineistona käytetään hankintalain esitöistä vuoden 2016 hallituksen esitystä⁵⁷. Esitöistä selkenee mainiosti lain yksittäisten säädösten tarkoitus ja tavoitteet, joten tämä on sopiva materiaali tutkimuskohteen kannalta.

Oikeuskirjallisuudesta on valittu aineistoksi aihetta tukevaa materiaalia. Lisäksi tutkielman tukena käytetään laajasti artikkeleita, joista osa vaatii sisäänkirjautumista, koska ne sijaitsevat Edilex-sivustolla. Virallislähteiksi on valittu tutkielman kannalta olennaista aineistoa, mukaan lukien Marinin hallitusohjelma 2019⁵⁸. Tämä lisäksi virallislähteinä on käytetty lainvalmistelumateriaalia ja EU:n komission tiedonantoja. Tutkielman analyysiosion aineistona käytetään valittuja tarjouspyyntöjä, jotka noudetaan HILMA-tietokannan kautta⁵⁹.

---

⁵⁷ HE 108/2016 vp.

⁵⁸ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019, luku 3.1., Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi.

⁵⁹ HILMA, 2022.

2 Oikeudelliset lähtökohdat ympäristönäkökohtille hankinnoissa

2.1 Sääntelyn taustaa

Nykyinen hankintalainsäädäntö astui voimaan vuonna 2017. Hankintalainsäädännön kokonaisuudistus kumosi lain julkisista hankinnoista, lain vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista (349/2007), lain sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintajärjestelmästä (698/2011) ja julkisista hankinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (614/2007)⁶⁰. Kumotun hankintalainsäädännön voimaansaattamisen yhteydessä vuonna 2007 lakiin sisällytettiin runsaasti uutta sisältöä, joista yhtenä tärkeimpänä voi mainita ilmoittamisvelvoitteen, joka koski kaikkia lain ulottuvuudessa olevia julkisia hankintoja. Tässä vaiheessa osaksi kyseistä lakia lisättiin ympäristönäkökohdat ja perustettiin HILMA-tietokanta, jossa ilmoitukset voitiin nyt julkaista ilmoittamisvelvoitteen toteuttamiseksi.⁶¹

Ympäristönäkökohdat oli mahdollista ottaa huomioon vuonna 2007 voimaan astuneessa hankintalainsäädännössä, mutta tällöin annetut säännökset eivät olleet riittävän tarkkoja ja niiden soveltamisesta seurasi epävarmuutta⁶². Vuoden 2007 voimaan astunutta hankintalainsäädäntöä edelsi vuonna 1994 voimaan tullut hankintalaki (1505/92), joka on hyvin suppea verrattuna ajantasaiseen hankintalainsäädäntöömme.

Ympäristöön liittyvät näkökohdat ovat melko tuore ilmiö lainsäädännössä. Ne liittyvätkin tiiviisti kestävään kehitykseen, koska ne tukevat sitä.⁶³ Ei tarvitse mennä kovin pitkälle menneisyyteen, kun kestävyyttä käsiteltiin ensimmäistä kertaa virallisesti. YK:n

---

⁶⁰ Eskola & muut, 2017, s. 19.

⁶¹ HE 108/2016 vp s. 6.

⁶² Ekroos & Nissinen, 2007, s. 2.

⁶³ HE 108/2016 vp s. 8.

Brundtlandin komissio käsitteli kestävästä kehityksestä konseptina ensimmäistä kertaa vuonna 1987 raportissaan ”our common future”⁶⁴. Tästä lähti liikkeelle prosessi, mikä on edennyt vastavuoroisesti maailmalla ja lisännyt kestävästä kehityksestä osaksi politiikkaa ja lainsäädäntöä⁶⁵.

Kestävyys käsitteenä on jaettu eri osa-alueisiin, *Schlör* ja *muut* kertovat taloudellisesta, ekologisesta sekä kulttuurillisesta ja sosiaalisesta kestävydestä. Heidän mukaansa nämä kaikki alueet ovat kytköksissä toisiinsa, koska niiden pohjimmainen pyrkimys on säilyttää luonnon moninaisuus ennallaan ja samalla sopeuttaa ihmisen toiminta taloudellisesti ja sosiaalisesti pidemmällä ajanjaksolla niin, että luonnon rajallinen kestävyys ei ylitä. Tällä ilmaisulla *Schlör ja muut* selittävät myös kestävästä kehityksestä termin.⁶⁶

Ympäristön hyvinvoinnin korostuminen politiikassa ja ihmisten keskuudessa on johtanut siihen, että ympäristönäkökohdat ovat tulleet osaksi oikeutta ja politiikkaa lähes maailmanlaajuisesti ⁶⁷ . Ympäristöstä on muodostunut oma oikeudenala, ympäristöoikeus, mikä omaksuttiin Suomessa 1970-luvulla. Maailmalla levinneen ympäristötietoisuuden ansiosta etenkin kasvaneen kulutuksen aiheuttamat ympäristöhaitat alkoivat saada huomiota ja kansainvälisellä tasolla eri maat alkoivatkin kehittää lainsäädäntöään ympäristöä suojelemaan suuntaan noin 1960-luvulla.⁶⁸

Ympäristön hyvinvoinnin korostuminen ihmisten ja politiikan keskuudessa sai alkunsa siitä, kun 1800-luvulla teollistuminen johti ympäristön muutokseen, mikä tuli ilmi esimerkiksi erilaisina ihmisten terveysongelmina, jotka yhdistettiin tuolloin ympäristöön. Toisena merkittävänä syynä oli energian tarpeen kasvu, mikä johtui kaupungistumisesta, populaation kasvusta ja teollisuuden jatkuvasta kehityksestä.⁶⁹ Nämä tekijät yhdessä alkoivat lisätä tarvetta uudelle sääntelylle. Ympäristöön kohdistuvaa sääntelyä

---

⁶⁴ Keeble, 1988.

⁶⁵ Ympäristöministeriö, 2021.

⁶⁶ Schlör ja muut, 2012, s. 326–329.

⁶⁷ Hollo, 2009, s. 11.

⁶⁸ Lazarus, 2004, s. 47.

⁶⁹ Schlör & muut, 2012, s. 322.

tarvetta alkoi esiintyä kuitenkin vasta 1950-luvulla, mikä liittyi lähinnä taloudellisiin seikkoihin. Sääntelyssä ei kuitenkaan vielä tuolloin kiinnitetty huomiota ympäristön hyvinvointiin ja kestävyYTEEN, tämä tuli vasta 1960-luvulla.⁷⁰

2.1.1 Nykytilanne

Oikeuden näkökulmasta katsottuna on melko selvää, että lakeja tulee uudistaa muuttuvien olosuhteiden ja sääntelyn tarpeen lisääntymisen vuoksi. Ympäristönäkökohtien huomioiminen julkisissa hankinnoissa on ollut mahdollista ennen vuonna 2017 voimaan astunutta hankintalakia, mutta niitä on kuitenkin pyritty tarkentamaan nykyisessä hankintalainsäädännössä. Ympäristönäkökohdat on asetettu osaksi lain tavoitteita koskevaa säännöstä (HankL 2 §), mikä on edelleen vain suosituksenluontoinen, ei velvollisuus⁷¹. Suositustenluontoisuus tarkoittaa sitä, että laki ei velvoita toimimaan sen mukaisesti. Toimintaan ryhtyminen siirtyy hankintayksikön harkintavallalle.⁷²

Hankintalain sisältämät ympäristönäkökohdat eivät tarkoita sitä, että hankintoja tehdessä yritetään vain välttää ympäristöön kohdistuvaa vahingontekoa. Ympäristönäkökohdat ovat hankinnoille asetettavia kriteerejä ja sääntöjä.⁷³ Ajantasaisen hankintalainsäädännön yhtenä tavoitteena on määritelty olevan ympäristönsuojelun lisääminen ⁷⁴ . Lainvalmistelumateriaalissa on korostettu aiempien tulkintaepäselvyyksien ja rajoitteiden sijasta mahdollisuuksia, mitä tulee ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen ⁷⁵ . Aiemmat tulkintaepäselvyydet

---

⁷⁰ Hollo, 2009, s. 11.

⁷¹ HE 108/2016 vp s. 71.

⁷² TEM 2015 s. 75.

⁷³ Koskela, 2021, s. 3.

⁷⁴ HE 108/2016 vp s. 38–39.

⁷⁵ TEM 2015 s. 30–31.

kohdistuivat muun muassa tarjousten vertailuperusteisiin⁷⁶ ja siihen miten ympäristönäkökohtia oli sallittua käyttää konkreettisissa tilanteissa⁷⁷.

Seuraavat ajantasaisen hankintalain säännökset mahdollistavatkin ympäristönäkökohtien käytön läpi hankintojen eri vaiheiden; ympäristömerkkien käyttö (72 §), tarjousten ja tarjoajien tarkastaminen (79 §), ympäristöasioiden hallinta- ja laadunvarmistustoimenpiteet (90 §), harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet (81 §), kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta (93 §), elinkaarikustannukset (95 §), poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset (96 §) ja hankintasopimuksen toteuttamisen erityisehdot (98 §).⁷⁸ Tutkielman tarjouspyyntömateriaalin analyysissä voikin odottaa löytyvän näitä lainkohtia.

Hankintalain 72 §:n tarkoitus ei ole johtaa vaatimaan ympäristömerkkejä vaan enemmänkin hankintayksikköjä käyttämään harkintavaltaa 72 § soveltamisesta yksittäisissä tapauksissa.⁷⁹ Ympäristömerkit ovat symboleja, jotka kuvaavat tuotteen tai palvelun ympäristövaikutuksia ja takaavat tuotteen tai palvelun vastaavan tarkasti määriteltäviä ympäristövaatimuksia⁸⁰. Ympäristömerkkejä voi 72 §:n perusteella vaatia todisteeksi siitä, että mahdollinen hankittava palvelu tai tuote vastaa tiettyjä ympäristöllisiä ominaispiirteitä (HankL 72 §).

Hankintayksikkö voi jättää hankintasopimuksen tekemättä kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen antaneen tarjoajan kanssa sillä perusteella, että jätetty tarjous ei ole 81 §:n 1 momentin viidennen kohdan mukainen (HankL 79 §). Hankintasopimus tulee kuitenkin jättää tekemättä, jos tarjouksen poikkeuksellisen matalat kustannukset tai hinta on mahdollistettu laiminlyömällä 81 §:n 1 momentin viidennen kohdan velvoitteita (HankL 96 §). Hankintalain 81 § sisältää harkinnanvaraisia

---

⁷⁶ Ekroos & Nissinen, 2007, s. 2.

⁷⁷ Koskela, 2021, s. 8.

⁷⁸ Koskela, 2021, s. 9; Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 158–173; Alhola & muut, 2021, s. 35.

⁷⁹ HE 108/2016 vp s. 170.

⁸⁰ Koskela, 2021, s. 30–31.

poissulkemisperusteita, ja sen 1 momentin viides kohta vetoaakin ympäristönäkökohtaan, jonka perusteella tarjoaja voidaan sulkea pois tarjouskilpailusta:

”joka on rikkonut Suomen tai Euroopan unionin lainsäädännön, työehtosopimusten taikka liitteessä C lueteltujen kansainvälisten sopimusten ympäristö-, sosiaali- ja työoikeudellisia velvoitteita, ja hankintayksikkö voi näyttää rikkomuksen toteen;”

Liite C:n sopimukseen sisältyy muun muassa Wienin yleissopimus (51/1988) koskien otsonikerroksen suojelua, Tukholman yleissopimus (34/2004) koskien orgaanisia yhdisteitä ja Baselin yleissopimus (45/1992) koskien vaarallisia jätteitä sekä niiden siirtoa ja käsittelyä.

Ympäristöasioiden hallinta- ja laadunvarmistustoimenpiteiden säännös (HankL 90 §) antaa hankintayksikölle mahdollisuuden vaatia näyttöä ympäristöön liittyvistä hallintatoimenpiteistä⁸¹, joihin kuuluu kansainvälisenä standardina esimerkiksi EU:ssa tunnettu ISO 14001. Säännös velvoittaa hankintayksikköä viittaamaan järjestelmiin, jotka perustuvat eurooppalaisiin standardisarjoihin.⁸² Ympäristöön liittyvillä hallintajärjestelmillä tarkoitetaan organisaatioihin kohdistuvia ratkaisuja, joilla pyritään lisäämään ympäristönäkökohtien käyttöä organisaatioissa.⁸³

Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa on mainittava kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen peruste (HankL 93 §). Säännös on toimintanormi eli perusteen ilmoittaminen on asetettu pakolliseksi⁸⁴. Perusteena voidaan käyttää hinta-laatusuhdetta, halvinta hintaa tai edullisimpia kokonaiskustannuksia⁸⁵. Kansallisten

---

⁸¹ HE 108/2016 vp s. 197–198.

⁸² TEM 2015 s. 217.

⁸³ Euroopan komissio, 2016, s. 30.

⁸⁴ Makkonen, 1998, s. 94.

⁸⁵ Ekroos & Nissinen, 2007, s. 12.

hankintojen sääntelyä on tämän osalta kevennetty EU-hankinnoista siten, että perusteiden vertailuperusteiden painotuksia ei ole pakollista enää yksilöidä⁸⁶.

Hinta-laatusuhteella tarkoitetaan tuotteen hinnan suhdetta tuotteen tai palvelun ladullisiin ominaisuuksiin⁸⁷. Tällä perusteella voidaan ottaa ympäristönäkökohtia mukaan laadullisiin painoarvoihin (HankL 93 §). *Eskola ja muut* ovat teoksessaan luetelleet hinta-laatusuhteen hankintalain tavoitteen välineeksi. Tämän he perustelevat niin, että hankintayksiköt kykenevät kilpailua hyödyksi käyttäen etsimään markkinoilta hinta-laatusuhteeltaan parhaimpia hankintoja ja näin voidaankin edistää tehokasta julkisten varojen käyttöä.⁸⁸

Edullisimpien kokonaiskustannusten perusteella mitataan hinnan lisäksi hankinnan muita kustannuksia, joissa mittaamiseen voidaan käyttää elinkaarikustannuksia⁸⁹. Elinkaarikustannusten käytöstä tulee olla maininta hankinta-asiakirjoissa (HankL 95 §). Säädöksen tavoite on pyrkiä edistämään kestävän, älykkään ja osallistavan kasvun Eurooppa 2020 –strategian tavoitteita⁹⁰. Elinkaarikustannukset tarkoittavat tuotteen elinkaaren aikana syntyviä kustannuksia. Näitä kustannuksia ovat esimerkiksi tuotteen käyttö ja kierrätyskustannukset.⁹¹

Elinkaarikustannusten avulla voidaan selvittää hankinnan kaikki kustannukset, mitkä syntyvät hankinnan elinkaaren aikana, sen valmistuksesta lähtien. Elinkaarikustannusten käytöstä tulee olla maininta hankinta-asiakirjoissa.⁹² Ne voidaan jakaa sisäisiin ja ulkoisiin kustannuksiin, sisäiset kustannukset kattavat hankintayksikölle tai hankinnan käyttäjälle aiheutuneet kustannukset. Ulkoiset kustannukset suuntautuvat hankintaan

---

⁸⁶ Eskola & muut, 2017, s. 365.

⁸⁷ Euroopan komissio, 2016, s. 36.

⁸⁸ Eskola & muut, 2017, s. 361.

⁸⁹ Eskola & muut, 2017, s. 361.

⁹⁰ HE 108/2016 vp s. 203–204.

⁹¹ Euroopan komissio, 2016, s. 37.

⁹² Euroopan komissio, 2016, s. 36.

osallistumattomiin kolmansiin osapuoliin ja kustannusten aiheuttajana voi toimia ympäristövaikutukset, esimerkiksi tuotannosta aiheutuneet ympäristövahingot.⁹³

Hankinnan sopimusehtoihin voidaan sisällyttää ympäristönäkökohtiin liittyviä erityisehtoja (HankL 98 §). Erityisehtojen tulee kuitenkin olla tarpeeksi täsmällisiä, jotta tarjoajat pysyisivät hahmottelemaan hankinnan kustannuksia.⁹⁴ Erityisehtoina voi olla esimerkiksi tuotteen kestävyteen liittyviä ominaisuuksia, mikä pienentää ympäristön kuormitusta⁹⁵.

Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytäntö on toiminut vahvana oikeudellisena kehyksenä uudistetun hankintalain tarkentuneille ympäristönäkökohdille⁹⁶. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö on selkeyttänyt hankintalain tulkintaa niissä tilanteissa, joissa lain säädös on ollut joustavasti tulkittavissa ja aiheuttanut tulkintaongelmia⁹⁷. Ympäristönäkökohtien kehityksen kannalta tärkeänä välietappina voi pitää EU:n tuomioistuimen päätöstä koskien tapausta Concordia Bus v. Helsingin kaupunki ja HKL-Bussiliikenne. Päätöksessä sallittiin hankintojen vertailuperusteeksi ympäristönäkökohtia, joista ei seurannut suoranaista taloudellista etua hankintayksikölle.⁹⁸ Toinen tärkeä EU:n tuomioistuimen tapaus on EVN AG ja Wienstrom GmbH v. Itävallan tasavalta, jossa määriteltiin vertailuperusteiden ympäristökriteereiden soveltamiseen liittyen kaksi tärkeää asiaa. Ensinnäkin se, että vertailuperusteisiin tulee liittää vaatimuksia, joiden avulla hankintaviranomainen voi tarkistaa toimitetut tiedot ympäristökriteerien noudattamisesta. Toiseksi vertailuperusteiden on liityttävä nimenomaan hankinnan kohteeseen eikä tarjoajan yleiseen kapasiteettiin.⁹⁹

---

⁹³ Eskola & muut, 2017, s. 362.

⁹⁴ Eskola & muut, 2017, s. 384–386.

⁹⁵ HE 108/2016 vp s. 168.

⁹⁶ HE 108/2016 vp s. 38.

⁹⁷ Määttä & Voutilainen, 2017, s. 66.

⁹⁸ C-513/99, Concordia Bus Finland v. Helsingin kaupunki ja HKL-Bussiliikenne, EU:C:2002:495.

⁹⁹ C-448/01, EVN AG ja Wienstrom GmbH v. Itävallan tasavalta, EU:C:2003:651.

2.1.2 Ympäristöpoliittiset tavoitteet

Dworkinin oikeuksien teorian mukaan eri politiikanalojen alueilla pyritään toteuttamaan yhteiskunnassa toivottuja taloudellisesti ja sosiaalisesti hyödyttäviä päämääriä ja näitä voidaan toteuttaa esimerkiksi oikeudellisen ratkaisutoiminnan muodossa.¹⁰⁰ Hankintalain esitöistä löytyykin seuraava linjaus ”Julkisten hankintojen suuren taloudellisen merkityksen vuoksi julkisilla hankinnoilla on katsottu voitavan edistää merkittävästi EU:n sisämarkkinatavoitteiden toteutumista sekä muita unionin tavoitteita kuten ympäristönsuojelua ja sosiaalista suojelua.”¹⁰¹ Ympäristöä säästävät julkiset hankinnat (GPP)¹⁰² ovatkin merkittävässä asemassa osana edistämässä ympäristöpoliittisten tavoitteiden saavuttamista, kuin myös parempaa tulevaisuutta.¹⁰³

Ympäristöpolitiikalla pyritään vaikuttamaan ympäristön tilaan ja siihen liittyy koko maailmaa koskevia ja paikallisia ympäristökysymyksiä. EU:n ympäristöpolitiikka sisältää useita tavoitteita, ohjelmia ja strategioita, joista tässä esimerkkinä Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. Ohjelman keskeisinä tavoitteina on säilyttää puhdas ilma, vesi ja maaperä sekä terve biodiversiteetti. Tavoitteeksi on määritelty esimerkiksi puhtaan teknologian innovaatiot,¹⁰⁴ joihin liittyen yhtenä tärkeänä työkaluna pidetään GPP hankintoja.¹⁰⁵

Julkiset hankinnat ovat syystä mukana useissa EU:n strategioissa ja toimintalinjoissa. Tämä osoittaa EU:lta sen, että ympäristöystävällisten hankintojen potentiaali on riittävä siihen, että ne voivat olla osaltaan edistämässä luonnon kestävyyden jatkuvuutta ja niillä voidaan ohjata markkinoita synnyttämään uusia innovaatioita, jotka johtavat kestävään tuotantoon ja kulutukseen.¹⁰⁶ Empiirinen tutkimus ruotsalaisista

---

¹⁰⁰ Raz, 1978, s. 123–125.

¹⁰¹ HE 108/2017 vp s. 5.

¹⁰² Euroopan komissio, 2016, s. 4.

¹⁰³ Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019, luku 3.1., Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi.

¹⁰⁴ Euroopan komissio, 2021.

¹⁰⁵ Euroopan komissio, 2016, s. 4.

¹⁰⁶ COM (2011) 896 lopullinen.

siivouspalveluhankinnoista kuitenkin osoittaa, että ympäristökriteereillä oli vain rajallinen vaikutus yritysten päätökseen tehdä tarjous. Vaikka ruotsalaisille siivouspalveluhankinnoille on asetettu viranomaisten toimesta erittäin yksityiskohtaisia ympäristökriteereitä, hankinnoille asetetuilla ympäristökriteereillä ei vaikuttanut tutkimuksen mukaan olevan mitään tarkkaa päämäärää mihin niillä pyrittiin. Tulokset osoittivat sen, että julkisten hankintojen poliittinen tavoitteenasettelu on heikkoa tasoa.¹⁰⁷ GPP hankinnoilla voi kuitenkin olla myönteinen ympäristövaikutus, jos hankintaviranomainen noudattaa erityistä tarkkuutta kriteereitä ja tavoitteita asettaessaan¹⁰⁸.

Hankintadirektiivien uudistuksen yhteydessä vuonna 2014, Euroopan Unionin komissiolisäsi ehdotuksessaan direktiivien yhdeksi olennaiseksi tavoitteeksi eettisiin kohtiin sisältyvät sosiaaliset- ja ympäristönäkökohdat, joiden saavuttamiseksi julkisilta hankinnoilta vaaditaan lisää innovaatiota.¹⁰⁹ Hankintadirektiivien yhtenä tavoitteena on määritelty olevan ympäristö- ja sosiaaliin näkökohtiin liittyen hankintojen uusien strategioiden mahdollistaminen. Tavoite on siis, että uusilla strategioilla kyetään ottamaan huomioon paremmin ympäristönäkökohdat hankintaprosessissa. Uusilla strategioilla pystytäisiin mahdollisesti lisäämään hankintojen innovatiivisuutta, josta taas voisi olla laajaa taloudellista, sosiaalista ja ekologista hyötyä koko yhteiskunnalle.¹¹⁰

Strategialla tarkoitetaan hankintayksikön toimintasuunnitelmaa, johon voidaan sisällyttää ympäristönäkökohdat. Uudet strategiat mahdollistavat hankintayksiköiden laajat mahdollisuudet toteuttaa erilaisia poliittisia tavoitteita tekemällä esimerkiksi vihreitä hankintoja¹¹¹. Suomen valtion hankintastrategialle on määritelty tavoitteiksi taloudellisten ja avoimien hankintojen ja niitä koskevan logistiikan edistäminen sekä

---

¹⁰⁷ Lundberg & muut, 2015.

¹⁰⁸ Lundberg & Marklund, 2018.

¹⁰⁹ Ks. Neuvoston direktiivi 2014/24/EU, artikkelit 47–49.

¹¹⁰ Karinkanta & Lahtinen, 2017, s. 36.

¹¹¹ Yhdistyneet kansakunnat, 2008, s. 7–8.

tehokkuuden lisääminen hankintatoimien toteutuksessa. Tämä strategia pyrkii tukemaan tulostavoitteita, mitkä ovat asetettu valtion organisaatioille.¹¹²

Marinin hallituksen ohjelmassa on mainittuna useita eri ympäristöpoliittisia tavoitteita, jotka liittyvät julkisiin hankintoihin. Kuntien ja valtion halutaan ohjelman mukaan näyttävän suuntaa muille ottamalla käyttöön ympäristöystävällisiä menetelmiä hankinnoissa. Julkisten hankintojen kestävyuden velvoitusta tullaan lisäämään hankintalain ja hankintojen ympäristötavoitteisiin on lisätty myös ruokapoliittisista tavoitteista kasvispainotteisen ruuan suosiminen. Hankintalain halutaan myös muuttaa tulevaisuudessa niin, että ympäristö- ja hiilijalanjälki otetaan osaksi hankintakriteerejä, jos hankinta on ympäristövaikutuksiltaan merkittävä.¹¹³

2.2 Hankintalainsäädännön yleiset opit ja periaatteet

Julkinen hankinta on menettely, missä julkinen sektori hankkii tarvitsemansa tavarat ja palvelut¹¹⁴. Julkiseksi hankinnaksi voidaankin määritellä sellainen hankinta, joka ylittää sille asetetut kynnyksarvot¹¹⁵. Hankinnassa ovat osapuolina aina hankintayksikkö tai – yksiköt sekä hankintojen toimittajat. Käsitteenä julkinen hankinta voidaan määritellä siten, että sanalla julkinen viitataan toimenpiteiden julkisuuteen ja menettelyn avoimuuteen. Julkinen hankinta käsitteenä viittaa myös julkisen sektorin varojen käyttämiseen, varoilla ostetaan palveluita ja tavaroita eli niitä hankitaan.¹¹⁶ Hankintaviranomaisena toimii hankintayksiköt, joita hankintalain 5 §:n mukaan ovat:

- ”1) valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset;*
- 2) evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset;*

---

¹¹² Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 27.

¹¹³ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019, luku 3.1., Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi.

¹¹⁴ Määttä & Voutilainen, 2017, s. 19.

¹¹⁵ Raitio, 2016, s. 669.

¹¹⁶ Määttä & Voutilainen, 2017, s. 19–21

- 3) *valtion liikelaitokset;*
 4) *julkisoikeudelliset laitokset;*
 5) *mikä tahansa hankinnan tekijä silloin, kun se on saanut hankinnan tekemistä varten tukea yli puolet hankinnan arvosta 1–4 kohdassa tarkoitetulta hankintayksiköltä.”*

Käsitteiden ja tulkintojen tulee olla yhdenmukaisia Euroopan Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä kehittyneiden määrittelemien kanssa (2014/24/EU). Yleisiin oppeihin kuuluu käsitteiden lisäksi periaatteita, joista keskeisimpiä ovat periaatteet koskien avoimuutta, suhteellisuutta, yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä¹¹⁷.

2.2.1 Oikeusperiaatteet osana oikeusjärjestystä

Voimassa olevat oikeusnormit rakentavat kokonaisuuden, jota kutsutaan oikeusjärjestykseksi, mitä oikeustiede tutkii ja systematisoi. Oikeusnormeihin kuuluu oikeusperiaatteiden lisäksi tuomioistuinten ratkaisuja ja lain pykäläiä. Oikeusnormit muodostavat osaltaan oikeuslähteet.¹¹⁸ Pohjoismaisessa oikeuslähteopissa oikeuslähteet jaotellaan lainkäytön punnitustilanteiden varalta vahvasti ja heikosti velvoittaviin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin¹¹⁹.

Oikeusjärjestys on jatkuvassa muutoksessa, koska maailma muuttuu jatkuvasti. Suomen oikeusjärjestyksen ydin koostuu valtiosäännöstä, mikä ohjaa valtion toimintaa ja valtio myös pitää huolen etunsa mukaisesti, että oikeusjärjestystä noudatetaan.¹²⁰ Valtiosäännön peruspilarina toimii perustuslaki (731/1999). Jos havaitaan perustuslain perusoikeussäännösten kanssa ristiriidassa oleva lain säännös, edellyttää tämä lainvalmisteluun ryhtymistä.¹²¹ Suomen oikeusjärjestelmän ytimeen kuuluu myös alueperiaate, joka velvoittaa soveltamaan kansallista lakia toiminnassa, jota harjoitetaan

---

¹¹⁷ Raitio, 2016, s. 663.

¹¹⁸ Niemivuo, 2020, s. 90; Tenhunen & Kinnunen, 2011, luku 1.3., Oikeudelliset informaatiolähteet – tietoa oikeuslähteiden sisällöstä.

¹¹⁹ Määttä & Voutilainen, 2017, s. 73–74.

¹²⁰ Husa & Pohjolainen, 2014, s. 20–23.

¹²¹ Scheinin & muut, 2011, luku 4., Perusoikeuksien huomioon ottaminen lainvalmistelussa.

valtion rajojen sisällä¹²². Alla oleva kuvio on muodoltaan pyramidi, joka koostuu kolmesta palkista. *Husa ja Pohjolainen* kuvaavat Suomen oikeusjärjestystä teoksessaan julkisoikeuden näkökulmasta ja pyramidi selkeyttää visuaalisesti tätä näkökulmaa¹²³.

Kuvio 2. Suomen oikeusjärjestys julkisoikeuden näkökulmasta¹²⁴

Lainopissa säännösten ja normien tulkintatilanteissa tulee usein ristiriitoja, minkä ratkaisemiseksi täytyy tietää mikä normi tai säännös on painavampi. Kuvion alimman palkin voi ajatella olevan heikosti velvoittava oikeuslähde. Kaikki kuvion palkit ovat Suomalaisessa lainkäytössä vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, mutta *Husa ja Pohjolainen* kuvaavat ylimmän palkin säännösten olevan tavallaan ”kansallisen lainsäädännön yläpuolella”.¹²⁵ Kaksisuuntainen nuoli kuvaa pyramidin tasojen välistä vuorovaikutusta, mikä tarkoittaa, että ne elävät riippuvuussuhteessa sekä vaikuttavat toisiinsa¹²⁶.

¹²² HE 108/2016 vp s. 112.

¹²³ Husa & Pohjolainen, 2014, s. 23.

¹²⁴ Husa & Pohjolainen, 2014, s. 23.

¹²⁵ Husa & Pohjolainen, 2014, s. 23.

¹²⁶ Husa & Pohjolainen, 2014, s. 22–25.

Suomessa oikeusperiaatteet ovat lainkäytössä olleet keskeisessä asemassa jo pitkään ja oikeuskäytännöstä löytyykin paljon materiaalia niiden soveltamisen tueksi. Periaatteita on luonnehdittu osaksi vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä, ja ne ovat usein sidonnaisia tiettyihin tavoitteisiin ja lainkäytössä painotettuja¹²⁷, kuten hankintalain 3 §:n periaatteet, joiden käyttöä on painotettu kansallisissa hankinnoissa.¹²⁸ Periaatteilla on perinteisesti vahva asema jopa EU:n perussopimuksissa¹²⁹.

2.2.2 Yleiset opit ja periaatteet

Oikeuskäytännössä on tuotu esille, että lakia sovellettaessa tulisi aina huomioida lain tavoitteet sekä tarkoitus¹³⁰. Toisaalta pelkästään näihin (HankL 1§ ja 2§) nojautuminen voi hankintalakia sovellettaessa osoittautua vaikeaksi¹³¹ ja lain periaatteille onkin syntynyt tärkeä rooli tässä yhteydessä. Ne toimivat näissä tilanteissa hyvänä arviointikeinona lain päämäärien ja tavoitteiden lisäksi.¹³² *Frände ja muut* määrittelevät periaatteiden heijastavan tiettyjä tavoitteita ja arvoja, jotka tähtäävät osaltaan lain tavoitteisiin¹³³.

Eskola ja muuti painottavat hankintalain tavoitteena sen periaatteita, jotka ohjaavatkin vahvasti julkisia hankintoja. He määrittelevätkin tämän vuoksi yhdeksi hankintalainsäädännön tärkeimmäksi tarkoitukseksi sen, että kyseinen lainsäädäntö turvaa periaatteiden noudattamisen hankinnoissa¹³⁴. *Kuoppamäki* puolestaan ajattelee periaatteiden olevan hankintalain säännösten toimintavelvoitteiden tiivistymä eli hankintasäännöksillä pyritään edistämään periaatteiden toteutumista hankinnoissa¹³⁵.

---

¹²⁷ Husa & Pohjolainen, 2014, s. 16–18.

¹²⁸ Tuori, 2007, s. 150–155; HE 108/2016 vp s. 40.

¹²⁹ Raitio, 2016, s. 197–200.

¹³⁰ KKO 78/2009, ks. pääasiantarkaisun perustelut, kohta 14.

¹³¹ Määttä, 2021, s. 17.

¹³² Kuoppamäki, 2018, s. 352.

¹³³ Frände & muut, 2017, luku 1., Periaatteet prosessioikeudessa.

¹³⁴ Eskola & muut, 2017, s. 21.

¹³⁵ Kuoppamäki, 2018, s. 428.

Periaatteet ohjaavat hankintoja ja toimivat apuna ratkaisutilanteissa¹³⁶. Hankintalainsäädäntömme periaatteet juontavat juurensa hankintadirektiiveistä ja EU:n perussopimuksista. Periaatteilla on keskeinen rooli lakia sovellettaessa, koska lain säädökset eivät itsessään aina anna suoraa vastausta.¹³⁷ Ne toimivat laintulkinnallisissa tilanteissa ohjaavana keinona ratkaisun löytämiseksi, mutta eivät määrää tarkkaa loppuratkaisua¹³⁸. Hankintalaki ei kuitenkaan määrittele missään kovinkaan tarkasti, miten periaatteita tulisi soveltaa käytännössä.

Hankintalain normisto on jaloiteltu neljään osaan, ensimmäinen osa koostuu yleisistä säännöistä, toinen ja kolmas osa menettelysäännöksistä ja neljäs osa kaikkia hankintoja koskevista yhteisistä sekä eriävistä säännöksistä. Tämän jaottelun avulla *Tolonen* jakaa hankintamenettelyssä käytettävät periaatteet kahteen osaan; yleiset periaatteet ja menettelykohtaiset periaatteet¹³⁹.

Hankintalain esitöissä on korostettu yleisten periaatteiden merkitystä etenkin keventyneen kansallisten hankintojen sääntelyn yhteydessä ja hankintayksiköiden omien ohjeistuksien soveltamisessa¹⁴⁰. Näin ollen periaatteita tarvitaan yhä enemmän ratkaisujen löytämisen tueksi. Ennen uudistusta kansallisten hankintojen sääntelyn liiallinen yksityiskohtaisuus oli kritiikin kohteena useampaan otteeseen¹⁴¹.

Hankintalain 3 §:ssä on säädetty yleisistä periaatteista, joita voidaan kutsua myös kohteluperiaatteiksi, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että tarjoajia tulee kohdella periaatteiden edellyttämällä tavalla. Ne ovat lain säännösten keskeisimpiä periaatteita, ja ne tuleekin ottaa huomioon hankintaprosessin joka vaiheessa alusta loppuun

---

¹³⁶ Eskola & muut, 2017, s. 33.

¹³⁷ Eskola & muut, 2017, s. 33.

¹³⁸ Tolonen, 2018, s. 215–217.

¹³⁹ Tolonen, 2018, s. 215–217.

¹⁴⁰ HE 108/2016 vp s. 40.

¹⁴¹ HE 108/2016 vp s. 19–20.

saakka.¹⁴² Ne poikkeavat lain muista periaatteista, koska niille on syntynyt *prima facie* -luonteinen etusija eli niillä on runsaasti painoarvoa periaatteita punnittaessa¹⁴³. *Kuuttiniemi ja Lehtomäki* lisäksi ehdottavat, että näitä periaatteita tulisi käyttää hankintalajista riippumatta tilanteissa, joihin ei löydy oikeaa säännöstä¹⁴⁴. Hankintalain yleisten periaatteiden noudattamatta jättäminen saattaa aiheuttaa hankintayksikölle oikeudellisesti merkittäviä seuraamuksia¹⁴⁵. HankL 3 § kuuluu seuraavasti:

”Hankintayksikön on kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia ja muita toimittajia tasapuolisesti ja syrjimättömästi sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön organisaatioon kuuluva yksikkö, hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.”

Tasapuolisella ja syrjimättömällä kohtelulla tarkoitetaan tarjoajien puolueetonta ja tasavertaista huomioimista läpi hankintaprosessin¹⁴⁶. Syrjimättömyyden periaate peilaa tasapuolisen kohtelun periaatetta, joka vuorostaan turvaa syrjimättömyyden¹⁴⁷. Syrjimättömyyden tarkoitus on ensinnäkin tehdä lainsäädännöstä syrjimätöntä, minkä tarkoituksena taas on pitää huoli yksilöiden tasa-arvoista ja oikeudenmukaisista edellytyksistä käyttää yhteiskunnan mahdollistamia palveluita ja tilaisuuksia¹⁴⁸.

Hankintalaissa syrjimättömyys on tarjoajien syrjimätöntä ja tasa-arvoista kohtelua¹⁴⁹. Laki edellyttää ottamaan huomioon syrjimättömyyden periaatteen kansallisten hankintojen kynnysarvojen alittavissa hankinnoissa, vaikka muutoin lakia ei kyseisiin hankintoihin sovelletakaan. Oikeuskäytännössä on perusteltu tilanteita, jotka vaikuttavat

---

¹⁴² Kuoppamäki, 2018, s. 428.

¹⁴³ Scheinin & muut, 2011, luku 2., Intressipunninta; Tolonen, 2018, s. 202.

¹⁴⁴ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 18.

¹⁴⁵ Tolonen, 2018, s. 218.

¹⁴⁶ TEM 2015 s. 160.

¹⁴⁷ Tolonen, 2018, s. 231.

¹⁴⁸ Euroopan Unioni, 2021.

¹⁴⁹ Koskela, 2021, s. 31.

ensisilmäyksellä loukkaavan syrjimättömyyden periaatetta¹⁵⁰; siihen asti kuin toimet ovat välttämättömiä hankinnan tarkoituksenmukaisen toteutuksen osalta (HankL 2 §), voidaan esimerkiksi tarjouspyynnöissä käyttää vaatimuksia, mitkä vain tietyt toimittajat kykenevät täyttämään¹⁵¹.

Avoimuusperiaate löytyy EU:n Lissabonin sopimuksesta (EUVL C 306, 17.12.2007) säädetyistä avoimuussäännöksistä, joiden mukaan EU:n toiminnan tulee olla mahdollisimman lähellä sen kansalaisia ja läpinäkyvää. Avoimuusperiaate kuuluu myös yleisiin hallinnon avoimuuteen liittyviin edellytyksiin, joista on säädetty hallintolaissa (434/2003) ja laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Hankintalainsäädännössä avoimuudella vaaditaan hankintaprosessin tietojen julkisuutta¹⁵².

Avoimuusperiaatteen keskeisenä tehtävänä onkin ilmennetty olevan kilpailun mahdollistaminen hankinnoissa (kilpailuttamisperiaate) ja keventää sekä mahdollistaa kilpailumenettelyiden valvomista¹⁵³. *Kuoppamäen* mukaan avoimuuden tavoite on kilpailukyvyyn mahdollistajana se, että yrityksillä on mahdollisuus saada tietoon etukäteen, minkälaisia tarjouksia niiltä odotetaan¹⁵⁴.

Markkinaoikeuden tapauksessa hankintayksikkö oli jättänyt noudattamatta tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaatetta ja päivittänyt tarjouspyyntöä kolme vuorokautta ennen määräaika, joista vain yksi oli arkipäivä. Markkinaoikeus katsoi, että tasapuolisen kohtelun periaate ja avoimuusperiaate yhdessä edellyttävät tarjouspyynnön päivittämisen jälkeen suovan tarjoajille kohtuullisen ajan ottaa nämä päivitykset huomioon.¹⁵⁵ Mikäli esiintyy tarve tarkastaa tarjouspyyntöä, tulisi tämä tehdä riittävän

---

¹⁵⁰ KHO 18.10.2019/4914.

¹⁵¹ C-513/99, *Concordia Bus Finland v. Helsingin kaupunki ja HKL-Bussiliikenne*, EU:C:2002:495.

¹⁵² HILMA, 2022.

¹⁵³ Tolonen, 2018, s. 236.

¹⁵⁴ *Kuoppamäki*, 2018, s. 430.

¹⁵⁵ MAO 385/2018.

ajoissa ja tasapuolisuuden periaatetta noudattaen¹⁵⁶. Kuitenkin oikeuskäytännön mukaan periaatteiden toteutumisen vaarantumista on aina syytä tarkastella yksittäistapausten piirteet huomioiden¹⁵⁷.

Suhteellisuusperiaate löytyy hankintalain lisäksi muun muassa hallintolaista ja pakkokeinolaista (22.7.2011/806). Suhteellisuusperiaatteen tarkoituksena *Eskola ja muut* ovat määritelleet olevan, että hankinnoille astutetut kriteerit tulee olla oikeanlaisessa suhteessa tavoiteltuihin päämääriin katsottuna¹⁵⁸. Markkinaoikeus perustelee ratkaisussaan suhteellisuusperiaatetta tarjouspyyntöjen osalta niin, että niissä olevien vaatimusten täytyy olla perusteltuja hankintaan nähden eivätkä ne näin saa rajoittaa perusteettomasti tarjoajien kilpailua olemalla esimerkiksi liian korkeatasoisia¹⁵⁹. Hankinnan kokonaisuuteen nähden liikaa painotetut vähäiset ympäristöhyödyt voidaan toisaalta katsoa suhteellisuusperiaatteen vastaiseksi toiminnaksi¹⁶⁰.

EU:n tuomioistuimen ratkaisusta tuli jollakin asteella ilmi viranomaisten lähestymistapa ympäristöasioiden hallintaan liittyen. Tapauksessa epäonnistunut tarjoaja oli riitauttanut hankintasopimuksen usealla syyllä, mukaan lukien ympäristönäkökohtiin liittyvien kriteerien suuren painotuksen vertailuperusteissa. Vertailussa annetuista pisteistä yhteensä 10 % perustui yhtiön ympäristöllisiin hallintatoimenpiteisiin. Epäonnistunut tarjoaja esitti tämän olevan väärin, koska hankintaviranomainen oli antanut korkeimmat pisteet tarjoajalle, jolla oli kolmannen osapuolen sertifioima ympäristöjärjestelmä. EU:n tuomioistuin hylkäsi valituksen, koska hankintaviranomaisella oli oikeus käyttää harkintavaltaansa arvioidessaan tarjoajien kelpoisuutta asetettuihin kriteereihin nähden. Tarjoajista vain yhdellä oli ollut vaadittu sertifiointi, kun taas muut osoittivat hyviä aikomuksia tältä osin.¹⁶¹

Kuoppamäki luokittelee yleisten periaatteet hankintojen keskeisiksi periaatteiksi ja lisää olennaisena niiden joukkoon taloudellisuuden vaatimuksen, joka hankintatoiminnassa perustuu kilpailuun ja sen luomiin mahdollisuuksiin, missä kohdin hankintayksikkö

---

¹⁵⁶ Kuoppamäki, 2018, s. 480.

¹⁵⁷ HE 108/2016 vp s. 163.

¹⁵⁸ Eskola & muut, 2017, s. 34.

¹⁵⁹ MAO 133/2021

¹⁶⁰ Ekroos & Nissinen, 2007, s. 12.

¹⁶¹ C-T-331/06, *Evropaïki Dynamiki v. Euroopan ympäristövirasto*, EU:T:2010:292.

kykenee hyötymään laatuun ja hintaan liittyvästä tarjoajien välisestä kilpailusta.¹⁶² Taloudellisuuden periaate liittyy läheisesti hankintalain tavoitteeseen eli julkisten varojen tehokkaaseen käyttöön.

Hankintalain 2 §:n sisältämiä menettelykohtaisia periaatteita on luonnehdittu lain tavoiteperiaatteiksi. 2 § on suosituksenluontoinen¹⁶³. Tavoiteperiaatteella tarkoitetaan periaatteita, jotka tukevat lain tavoitteita, joita lain säätäjä on julkisista hankinnoista säätäessään halunnut asettaa. Tavoiteperiaatteiden voidaan tässä yhteydessä ajatella tukevan myös poliittisia tavoitteita, joista ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat tukevat ympäristöpoliittista tavoitteenasettelua.¹⁶⁴ Näiden periaatteiden painoarvo soveltamistilanteissa ei ole saanut yhtä vahvaa asemaa kuin 3 §:n yleiset periaatteet.¹⁶⁵ Tästä syystä 3 §:n asettamat periaatteet ovat ympäristönäkökohtien soveltamisen kannalta oleellisempia ja ne täyttävätkin merkittävän roolin tässä tutkielmassa.

Tavoiteperiaatteisiin kuuluu edellä mainittu ympäristö- ja sosiaalisten näkökulmien huomioimisen periaate. Oikeuskäytännöstä ei kuitenkaan ole löydettävissä kyseiselle periaatteelle mitään selkeää linjausta, esimerkiksi markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisujen perustelujen oikeudellisista lähtökohdista on löydettävissä usein viittaus hankintalain 2 § :n¹⁶⁶, joka kuuluu seuraavasti :

”Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen.”

Hankintalain 2 § :n tärkeänä periaatteena ympäristönäkökohtien kannalta voi nostaa esille taloudellisuuden, laadukkaan ja suunnitelmallisuuden periaatteen, joka korostaa ympäristönäkökohtien vaikutusten huomioon ottamista hankintojen

---

¹⁶² Kuoppamäki, 2018, s. 428–431.

¹⁶³ HE 108/2016 vp s. 71.

¹⁶⁴ Koskela, 2021, s. 3.

¹⁶⁵ Tuori, 2007, s. 150.

¹⁶⁶ MAO 553/2018; KHO 18.12.2019/5962; KHO 26.6.2019/2993.

suunnitteluvaiheessa.¹⁶⁷ Tavoiteperiaatteisiin kuuluu lisäksi muun muassa kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen periaate, hankintatoimen innovatiivisten, laadukkaiden ja kestävien toteutuksen periaate ja julkisten varojen käytön tehostamisen periaate. Näiden kaikkien periaatteiden lisäksi tulee tietysti huomata julkisen vallan käyttäjää koskevat periaatteet.¹⁶⁸

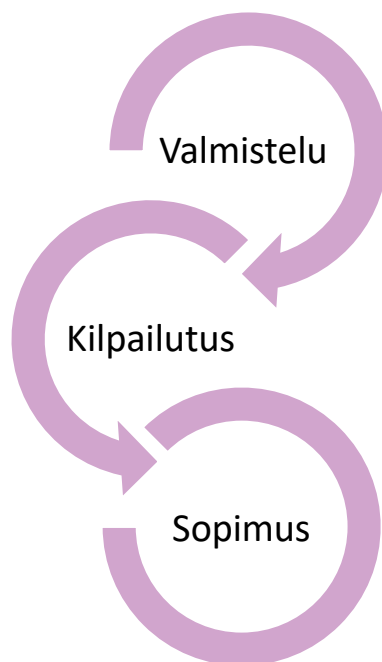
---

¹⁶⁷ Euroopan komissio, 2016, s. 27–30.

¹⁶⁸ HE 108/2016 vp s.23–24.

3 Tarjouspyynnöt tavarahankinnoissa

3.1 Tarjouspyyntö osana hankintaprosessia

Kuvio 3. Hankintaprosessin vaiheet

Julkinen hankintaprosessi voidaan jakaa kolmeen tasoon, kuten yllä olevassa kuviossa on esitetty. Prosessi alkaa valmisteluvaiheella, toisena tulee kilpailutusvaihe ja viimeisenä sopimus.¹⁶⁹ Tässä tutkielmassa keskitytään julkisesta hankintaprosessista vain tarjouspyyntöihin, jotka laaditaan valmisteluvaiheessa, mutta ovat olennaisena osana kilpailutus- ja sopimusvaiheessa¹⁷⁰.

Tarjouspyyntö on hankinta-asiakirja, jossa ostaja voi määritellä tavoittelemansa palvelun tai tuotteen sisällön sekä sitä koskevat vaatimukset¹⁷¹. Vakiintuneen oikeuskäytännön

---

¹⁶⁹ McKevitt & Davis, 2014, s. 79.

¹⁷⁰ Eskola & muut, 2017, s. 327-329.

¹⁷¹ Eskola & muut, 2017, s. 327.

mukaan hankintayksiköllä on oikeus määritellä hankinnalle keskeiset vaatimukset ja asettaa hankittava kohde hankintavaltaansa käyttäen¹⁷² sillä tavoin, että se asettaa kaikki tasapuoliseen asemaan eikä syrji ketään¹⁷³. Tarjouspyyntö viimeistelee hankintailmoitusta. Hankintailoituksessa ilmoitetaan, hankintamenettelystä riippuen, vaihtelevasti tietoja hankinnasta, kun taas tarjouspyynnössä ehtoja eritellään tarkemmin.¹⁷⁴

3.2 Tarjouspyyntöjen sisältö hankintalain näkökulmasta

Lainsäädännössä tarjouspyyntöjen osalta on pyritty mahdollisimman avoimeen menettelyyn, kuitenkin siihen asti, että niiden lainmukaisuus on vielä arvioitavissa riittävän tarkasti¹⁷⁵. Tarkasti laadittu tarjouspyyntö on eduksi hankintayksikölle, koska se auttaa välttämään oikeudellisia ristiriitoja, edistää tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua sekä lisäksi ohjaa mahdollisia tarjoajia laskemaan tarjouksensa vastaamaan hankintayksiköiden asettamia tarpeita¹⁷⁶.

Tarjouspyynnön sisällöllä on keskeinen asema hankinnan hinnoittelun ja tarjousten tekemisen kannalta¹⁷⁷. Siinä ilmoitettavat asiat riippuvatkin pääosin hankinnan luonteesta ja suuruudesta¹⁷⁸. Tarjouspyynnössä tulee ilmoittaa kaikki tiedot, jotka ovat olennaisia hankintamenettelyssä sekä tarjousten laatimisessa, ellei näitä ole ilmoitettu hankintailoituksessa¹⁷⁹. EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen tarjouspyynnön sisällölle on asetettu kriteerit hankintalain 68 §:ssä, mikä edellyttää esittämään seuraavat tiedot joko tarjouspyynnössä tai hankintailoituksessa ja se kuuluu seuraavasti:

---

¹⁷² MAO 208/2021.

¹⁷³ Nieminen, 2016, luku 11., Yleiset periaatteet.

¹⁷⁴ Kuoppamäki, 2018, s. 481.

¹⁷⁵ Kuoppamäki, 2018, s. 433.

¹⁷⁶ Eskola & muut, 2017, s. 334.

¹⁷⁷ Eskola & muut, 2017, s. 327.

¹⁷⁸ Kuoppamäki, 2018, s. 480.

¹⁷⁹ Eskola & muut, 2017, s. 334.

”1) hankinnan kohteen määrittely tai hankekuvaus sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset;

2) viittaus julkaistuun hankintailmoitukseen;

3) määräaika tarjousten tekemiselle;

4) osoite, johon tarjoukset on toimitettava;

5) kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;

6) tarjousasiakirjojen esittämistä ja muotoa koskevat muut vaatimukset;

7) kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä neuvottelujen alkamispäivä sekä neuvotteluissa käytettävä kieli tai kielet;

8) ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä soveltuvuutta ja ammatillista pätevyyttä koskevat ja muut vaatimukset sekä pyyntö täydentää yhteinen eurooppalainen hankinta-asiakirja ja luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan sekä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan on soveltuvuuden arviointia varten toimitettava;

9) kokonaistaloudellisen edullisuuden perusteet ja niiden suhteellinen painotus, kohtuullinen vaihteluväli tai poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys;

10) tarjousten voimassaoloaika;

11) keskeiset sopimusehdot;

12) muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.”

68 §:n ensimmäisessä ja kahdeksannessa kohdassa on korostettu hankintojen kaksivaiheisuutta eli hankinnan kohteen määrittelyssä tarjoajiin liittyvät soveltuvuusvaatimukset tulee erottaa selkeästi tarjousten vertailuperusteista ¹⁸⁰. Tarjoajien soveltuvuuden perusteiden ilmoittamisen tarkoituksena on tukea tarjoajien tasa-arvoisuutta ja hankinnan avoimuutta ja auttaa tarjoajia punnitsemaan

---

¹⁸⁰ Raitio, 2016, s. 689.

mahdollisuuttaan tehdä tarjous. Tarjoajille asetetut soveltuvuusvaatimukset tulee olla järkevissä suhteissa hankintaan nähden niin, että ehdoilla vaaditaan vain sellaista tasoa millä kyetään saavuttamaan asetettu päämäärä.¹⁸¹ Soveltuvuuteen liittyviä vaatimuksia ei myöskään tule ottaa huomioon tarjousten vertailuperusteissa¹⁸².

Tarjouspyynnöt ja muut hankinta-asiakirjat tulee julkaista avoimuusperiaatteen mukaisesti ilmaiseksi kaikkien nähtäville ja saataville sähköisesti hankintailmoituksen julkaisun yhteydessä (HankL 69 §). Nykyään vähimmäisvaatimuksena kansallisten hankintojen tarjouspyynnölle on, että ne tehdään kirjallisena ja riittävän selkeänä, jotta tarjoajat kykenevät tekemään verrattavissa olevia tarjouksia¹⁸³. Hankintalaissa ei ole määritelty mitään tarkkaa vaatimusta kansallisten hankintojen tarjouspyynnön muodolle, mutta kuitenkin tarjoajan soveltuvuutta koskevat vaatimukset (HankL 105 §), kokonaistaloudellisuuden edullisuuden perusteet (HankL 106 §), hankintamenettelyä koskeva kuvaus (HankL 100 §) ja sopimusehdot olisi hyvä sisällyttää siihen¹⁸⁴.

Edellä lueteltuja 68 §:n vaatimia tietoja voidaan sisällyttää kansallisten hankintojen tarjouspyyntöihin¹⁸⁵. Toisin kuin EU-hankintojen tarjouspyynnöille (HankL 68 §), kansallisten hankintojen tarjouspyynnöille ei ole säädetty pakolliseksi asettaa määräaikoja tarjouksen jättämiselle, tarjoajille tulee silti järjestää kohtuullinen aika tarjouksen antamiselle¹⁸⁶. Kansallisten tavarahankintojen tarjouspyyntöjen kohdalla menetelläänkin kevyemmin kuin EU hankintojen kohdalla¹⁸⁷.

Tarjouspyynnön sisältö riippuu myös olennaisesti siitä, mitä hankintamenettelyä on käytetty. Avoimessa menettelyssä tarjouspyynnön olettamuksena on, että siinä on ilmoitettuna kaikki vaatimukset, jotka liittyvät tarjoajaan ja hankintaan, valintaperusteet

---

¹⁸¹ Kuoppamäki, 2018, s. 485.

¹⁸² Eskola & muut, 2017, s. 371–372.

¹⁸³ Kuoppamäki, 2018, s. 480.

¹⁸⁴ Eskola & muut, 2017, s. 327.

¹⁸⁵ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 83.

¹⁸⁶ HE 108/2016 vp s. 210.

¹⁸⁷ Koskela, 2021, s. 6.

tarjouksille ja kokonaistaloudellisesti edullisimman hankinnan peruste eli esimerkiksi hinta-laatusuhde kriteereineen.¹⁸⁸ Rajoitetussa menettelyssä on kaksi eri vaihetta, mikä tarkoittaa tarjouspyynnön osalta sitä, että tarjoajaan kohdistuvat kelpoisuusehdot sekä perusteet valinnalle ilmoitetaan hankintailmoituksessa. Tämä poistaa tarpeen esittää niitä enää tarjouspyynnössä. Käytetty hankintamenettely tulee ilmoittaa tarjouspyynnössä (HankL 100 §). Kansallisten hankintojen kohdalla käytetään ensisijaisesti kahta edellistä menettelyä.¹⁸⁹

Tarjouspyyntöjen epäselvyys sekä puutteellisuus ovat yleisimpiä virheitä, jotka voivat johtaa oikeudellisiin seuraamuksiin.¹⁹⁰ Nämä piirteet tekevät saaduista tarjouksista vertailukelvottomia ja samalla tarjouspyyntöjen epäselvyys ja puutteellisuus loukkaavat HankL 3 §:n periaatteita, koska usein tällaista virheellistä tarjouspyyntöä korjailaan, mikä vaarantaa helposti syrjimättömän ja tasapuolisen kohtelun periaatteita¹⁹¹. Puutteellisten tarjouspyyntöjen vuoksi pyydetään täsmennyksiä, joilla yritetään saada tarjouksista taas vertailukelpoisia, mikä voi mahdollistaa parempien tarjousten tekemisen, mikä lisää riskiä tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteiden vaarantumiseen. Puutteellisten tarjouspyyntöjen vuoksi pyydetyt täsmennykset johtavat usein menettelyvirheisiin.¹⁹² Esimerkiksi vertailuperusteen puuttuminen tai sen ollessa HankL 3 §:n vastainen, johtaa tämä myös puutteelliseen tarjouspyyntöön¹⁹³.

Oikeuskäytännössä yleinen tilanne tarjouspyyntöjen kanssa on hankintayksikön syrjivä menettely tarjoajia kohtaan¹⁹⁴. Tämä on tullut useimmiten ilmi tarjouspyynnöissä hankinnan kohteen määrittelyssä, sillä asetettavien vaatimusten tulisi olla puolueettomia ja perusteltavia hankintaan nähden. Hankinnan kohteen määrittely tulisi olla riittävän selkeää ja hankintayksikön tarpeita vastaavaa, samalla noudattaen 3 §:n

---

¹⁸⁸ Raitio, 2016, s. 696–697.

¹⁸⁹ HE 108/2016 vp s. 19.

¹⁹⁰ Eskola & muut, 2017, s. 328–329.

¹⁹¹ HE 108/2016 vp s. 163.

¹⁹² Eskola & muut, 2017, s. 329.

¹⁹³ HE 108/2016 vp s. 40.

¹⁹⁴ Eskola & muut, 2017, s. 335.

periaatteita.¹⁹⁵ Oikeuskäytännössä on todettu, ettei tarjoajan tarvitse täyttää vielä kaikkia tarjouspyynnössä asetettuja vaatimuksia tarjouksen tekohetkellä, mutta on riittävää, että tarjoaja sitoutuu tarjouksessaan toteuttamaan hankinnan tarjouspyynnössä esitetyllä tavalla¹⁹⁶.

Syrjivä menettely tarjoajia kohtaan on hankintayksikölle sopimatonta toimintaa. Tarjouspyynnöissä käytännössä esiintyy myös tarjoajien soveltuvuusvaatimusten vajavaisuutta ja tämä tekee siitä puutteellisen.¹⁹⁷ Soveltuvuusvaatimusten vajavaisuus johtaa siihen, että hankintapäätöksestä saattaa tulla epätasa-arvoinen ja se vaarantaa tarjoajien tasa-arvoisen kohtelun turvaamisen. Puutteelliset soveltuvuusvaatimukset ovat epätarkoituksenmukaisia hankintayksikön tarpeiden kannalta,¹⁹⁸ ne ovat johtaneet tilanteisiin, jossa hankintamenettelyn avoimuus on vaarantunut.¹⁹⁹ Oikeuskäytännössä on kuitenkin hylätty valituksia perusteina, että hankintayksikkö voi kansallisissa hankinnoissa hankintalainsäädännön mukaisesti soveltaa säännöksiä väljemmin kuitenkin vaarantamatta tasapuolista ja syrjimätöntä hankintamenettelyä²⁰⁰.

3.3 Ympäristönäkökohdat tarjouspyynnössä

Epäselvyys siitä miten hankinnan kohde olisi hyvä määritellä, on yleistä ja siksi lain esitöissä on painotettu teknisen vuoropuhelun lisäksi markkinakartoituksen tekemistä suunnitteluvaiheessa, jonka avulla voidaan saada selville, minkälaisia määritelmiä on järkevää asettaa hankinnan kuvaukselle tarjouspyynnössä²⁰¹. Markkinakartoituksella tarkoitetaan markkinoilta saatavissa olevan tiedon keräämistä²⁰². Tekninen vuoropuhelu on hyödyksi etenkin tavarahankinnoissa, joiden ominaisuuksista voidaan neuvotella eri

---

¹⁹⁵ Raitio, 2016, s. 690.

¹⁹⁶ MAO 208/2021.

¹⁹⁷ Eskola & muut, 2017, s. 332.

¹⁹⁸ Kuoppamäki, 2018, s. 484–485.

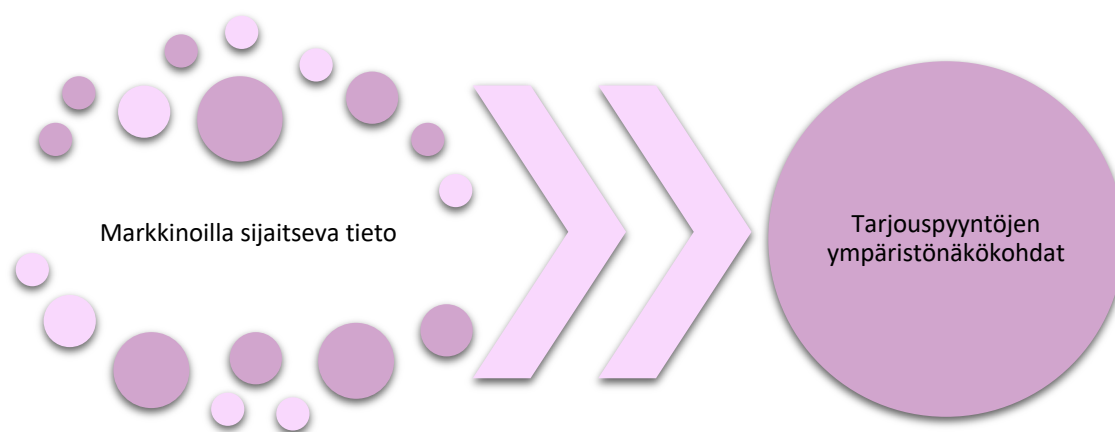
¹⁹⁹ Raitio, 2016, s. 689–691.

²⁰⁰ MAO 30/2019.

²⁰¹ HE 108/2016 vp s. 162–163.

²⁰² Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 137.

asiantuntijoiden kesken²⁰³. Valmisteluvaiheen vuorovaikutuksen ei saa rikkoa HankL 3 §:n periaatteita. Hankintayksikön onkin hyvä selvittää tässä vaiheessa toivotut ympäristönäkökohdat hankinnalleen.²⁰⁴ Seuraava kuvio havainnollistaa edeltävän kappaleen esittämää näkökulmaa.

Kuvio 4. Ympäristönäkökohtien selvittäminen

Se, mihin osioihin ympäristönäkökohtia halutaan sisällyttää tarjouspyynnössä, on hankintayksikön päätäntävallassa. Yksikkö voi asettaa ne esimerkiksi pakollisena tarjoajien soveltuvuusvaatimuksiin, hankinnan kohteen kuvaukseen, kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteeseen tai sopimusehtoihin (HankL 71 §, 72 §, 81 § ja 93 §). Pakollisuuden sijasta ne voidaan sijoittaa myös keveämmiksi. Niiden sijoittaminen on riippuvaista siitä, miten paljon hankintayksiköllä on ymmärrystä hankittavan tuotteen markkinoilla esiintyvistä hinta-laatusuhteesta.²⁰⁵

²⁰³ Eskola & muut, 2017, s. 344–345.

²⁰⁴ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 136–137.

²⁰⁵ Eskola & muut, 2017, s. 335.

Tarjoajan soveltuvuusvaatimuksiin voidaan sisällyttää vaatimuksina ympäristönäkökohtia. *Valtion hankintakäsikirjan* mukaan soveltuvuusvaatimuksena voi edellyttää esimerkiksi, että tarjoajalta vaaditaan hankintayksikön tarkoittamia ympäristöön kohdistuvia hallintatoimenpiteitä, joita voi vaatia 90 §:n perusteella.²⁰⁶ Hankintalain 90 § on kompetenssinormi, mikä antaa toimivallan aloittamalla lainkohdan sanoilla: ”hankintayksikkö voi”. Se siis määrittää saako hankintayksikkö muuttaa tarjoajan oikeudellista asemaa.²⁰⁷ Ympäristövaikutusten hallintatoimenpiteitä koskevia vaatimuksia voidaan sisällyttää myös esimerkiksi sopimusehtoihin²⁰⁸. Hankintayksikkö voi halutessaan lisätä soveltuvuusvaatimuksiin harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita (HankL 81 §).

Hankinnan kohteen kuvauksessa asetetaan hankinnan kohteelle vaatimuksia, joiden tulee olla luonteeltaan tasapuolisia ja syrjimättömiä. Ympäristönäkökohtiin liittyviksi vaatimuksiksi voidaan asettaa teknisiä tai tavaran materiaalia koskevia ehtoja.²⁰⁹ Ympäristömerkkejä voidaan tarjouspyynnössä edellyttää hankinnan kohteen kuvauksessa, tarjoajille asetetuissa soveltuvuusvaatimuksissa, hankintasopimuksen ehdoissa ja kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteissa (HankL 72 §).

Ympäristömerkit voidaan asettaa eduksi, vaikka hankintayksikkö ei niitä vaatisikaan²¹⁰. Ympäristömerkkejä voidaan asettaa tarjouspyyntöön esimerkiksi toteamalla, että ne täyttävät asetetut vaatimukset, vaikka itse merkkejä ei vaadittaisi²¹¹. Lainvalmistelumateriaalista käy myös ilmi, että 72 §:n toisen momentin perusteella voidaan olettaa, että jotain tiettyä hankinnassa edellytettyä merkkiä vastaavat merkit tulisi myös kelvata²¹² ja 72 §:n toinen momentti vetoaakin tasapuoliseen ja

---

²⁰⁶ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017. s. 278.

²⁰⁷ Tolonen, 2018, s. 216.

²⁰⁸ Koskela, 2021, s. 3.

²⁰⁹ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 165–167.

²¹⁰ Eskola & muut, 2017, s. 346–347.

²¹¹ Eskola & muut, 2017, s. 346.

²¹² TEM 2015 s. 160.

syrjimättömään kohteluun siinä määrin, että säännös pyrkii asettamaan tarjoajat merkkien osalta tasavertaiseen asemaan.

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen (HankL 93 §) perusteen vertailuperusteissa voidaan ottaa huomioon ympäristönäkökohtia,²¹³ jossa ne voidaan asettaa esimerkiksi laadulliseksi painoarvoksi. Elinkaarikustannuksia (HankL 95 §) voidaan käyttää esimerkiksi kustannuksien arvioimiseen, jos käytetään kokonaiskustannuksiltaan edullisinta perustetta. Vertailuperusteet painotuksineen tulee esittää syrjimättömästi.²¹⁴

Hankintasopimuksissa voidaan käyttää yleisiä sopimusehtoja tai hankintayksikön omia tarkemmin laadittuja ehtoja²¹⁵, kuitenkin hankintasäännösten asettamin ehdoin, mikä *Määttän ja Voutilaisen* mukaan osaltaan jopa rajoittaa sopimusvapautta ²¹⁶ . Hankintasopimukseen voidaan lisätä myös ympäristöön liittyviä erityisehtoja (HankL 98 §). Ympäristönäkökohdilla sopimusehdoissa voidaan vaatia esimerkiksi hankinnassa käytettävän kestäviä ja luonnonmukaisia materiaaleja, teknologian energiatehokkuutta ja ympäristövaikutuksista annettavaa koulutusta²¹⁷. Edellä mainitusti sopimusehdoissa voidaan vaatia myös 90 §:n mukaisia ympäristöön liittyviä hallintatoimenpiteitä.²¹⁸

---

²¹³ Eskola & muut, 2017, s. 23.

²¹⁴ Ekroos & Nissinen, 2007, s. 12.

²¹⁵ Eskola & muut, 2017, s. 383.

²¹⁶ Määttä & Voutilainen, 2017, s.

²¹⁷ Euroopan komissio, 2016, 61.

²¹⁸ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017. s. 278.

4 Analyysi

4.1 Soveltuvuusvaatimukset

Veikkaus Oy oli käyttänyt tarjouspyynnön soveltuvuusvaatimuksissa hankintalain 87 § vaatimaa yhteistä eurooppalaista hankinta-asiakirjaa (ESPD), joka on pakollinen EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Tällä asiakirjalla varmistetaan siitä, että tarjoajaa ei koske 80 §:n ja 81 §:n poissulkemisperusteet ja 83 §:n asettaman soveltuvuusvaatimukset täyttyvät (HankL 87 §). ESPD asiakirja huomioi 81 §:n 1 momentin viidennen kohdan ympäristönäkökohdat seuraavalla kysymyksellä:

Onko tarjoaja rikkonut oman tietonsa mukaan ympäristölainsäädännön mukaisia velvoitteitaan? Kansallisessa lainsäädännössä taikka direktiivin 2014/24/EU 18 artiklan 2 kohdassa (Erytysalat: 2014/25/EU 36 artiklan 2 kohta) tämän hankinnan osalta tarkoitetut velvoitteet.

Tällä kysymyksellä vedotaan 81 §:n tarkoittamaan Suomen ja Euroopan unionin ympäristöä koskevan lainsäädännön rikkomiseen. Veikkaus Oy oli asettanut ESPD lomakkeen lisäksi soveltuvuusvaatimuksia, joissa vaadittiin, että tarjouksen tekemiseksi tarjoajan tulisi täyttää tarjouspyynnössä esitetyt muut soveltuvuusvaatimukset. Tarjouspyynnöstä ei kuitenkaan löytynyt ympäristönäkökohtiin liittyen muita soveltuvuusvaatimuksia.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin tarjouspyynnössä oli lähinnä verojen maksuun ja kaupparekisteriin liittyviä vaatimuksia. Soveltuvuusvaatimuksissa oli käytetty hankintalain 81 §:n harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita. 81 §:n 1 momentin viidennen kohdan poissulkemisperuste sisältää ympäristöön liittyvän poissulkemisperusteen. 81 §:n poissulkemisperusteet oli asetettu keveämmäksi vaatimukseksi ”Tarjouskilpailun ulkopuolelle *voidaan* sulkea tarjoaja, jota koskee hankintalain 81 §:ssä tarkoitettu poissulkemisperuste”.

Euran kunnan sivistyspalveluiden tarjouspyynnössä soveltuvuusvaatimuksena edellytettiin, että tarjoajalla tulee olla riittävät tekniset, taloudelliset ja muut vaaditut edellytykset hankinnan toteuttamiseksi. Kyseisten edellytyksien sisältöä ei eritelty soveltuvuusvaatimuksissa sen tarkemmin. Poissulkemisperusteeksi oli asetettu 81 §:n mukaiset perusteet, jotka oli asetettu keveämmäksi vaatimukseksi. 81 §:n harkinnanvaraisia poissulkemisperusteita koskeva lause oli kirjoitettu muotoon: ”Tarjouskilpailusta voidaan sulkea pois tarjoajat, joita koskee laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) 81 §:n mukainen poissulkemisperuste”.

Kokkolan kaupungin tarjouspyynnön soveltuvuusvaatimukset eivät sisältäneet ympäristönäkökohtia. Niissä kuitenkin esitettiin, että jos tarjoajaa koskee jokin hankintalain 81 §:n mukaisista harkinnanvaraisista poissulkemisperusteista, tulee se ilmoittaa ja antaa myös selitys korjaavista toimenpiteistä.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän tarjouspyynnössä käytetyt soveltuvuusvaatimukset eivät sisältäneet ympäristönäkökohtia. Soveltuvuusvaatimuksissa esitettiin lähinnä taloudellisia, teknisiä ja muita vaatimuksia. Hankintalain 81 §:n harkinnanvaraisista poissulkemisperusteista ei löytynyt mainintaa tarjouspyynnöstä tai sen liitteistä.

Pohjois-Karjalan hankintatoimi oli asettanut soveltuvuusvaatimukseksi ympäristönäkökohtiin liittyviä vaatimuksia, jotka oli asetettu pakolliseksi vähimmäisvaatimukseksi. Vaatimuksena oli, että tarjoajan tulee ottaa toiminnassaan huomioon jätelain (646/2011) asettamat vaatimukset, joka: ”velvoittaa tuotannon harjoittajaa, valmistajaa, maahantuojaa ja viranomaisia huolehtimaan siitä, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän ja se on vaaratonta ja kierrätettävää”.

Toinen vähimmäisvaatimus edellytti toteuttamaan mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavia ratkaisuja tarjottaviin tuotteisiin, niiden pakkauksiin sekä logistisiin

ratkaisuihin liittyen. Tarjoajilta vaadittiin lisäksi seuraavaa: ”Tarjoaja vakuuttaa, etteivät heidän tarjoamansa tuotteet sisällä raaka-aineita, jotka on luokiteltu ympäristölle tai lisääntymiselle vaaralliseksi, syöpää aiheuttavaksi tai ihokosketuksessa herkistymistä aiheuttavaksi”.

Pakollisena vähimmäisvaatimuksena oli lisäksi pyydetty kuvausta siitä, miten tarjoaja huomioi ympäristöasioita ja selvitys hankintalain 90 §:n liittyen siitä, miten tarjoaja täyttää ISO 14001 standardin vaatimukset. Pohjois-Karjalan hankintatoimi oli asettanut hankintalain 81 §:n harkinnanvaraiset poissulkemisehdot tarjouspyyntöön, jossa ne eivät olleet pakollisena vähimmäisvaatimuksena, mutta niiden rikkomisesta sekä korjaavista toimenpiteistä edellytettiin ilmoittamaan. Pohjois-Karjalan hankintatoimi oli käyttänyt tämän lisäksi Veikkaus Oy:n tavoin liitteenä ESPD lomaketta, joka sisältää ympäristönäkökohtana edellä mainitun kysymyksen.

Hankintalain 90 § perusteella hankintayksikkö voi edellyttää tarjouspyynnössä tarjoajalta selvityksen ympäristöä koskevista hallintatoimista. **Finnpilot Pilotage Oy:n** tarjouspyynnön soveltuvuusvaatimukseen oli asetettu ympäristönäkökohtana ISO 14001 ympäristöjärjestelmään liittyvä pakollinen vähimmäisvaatimus:

Tarjoajan tulee osoittaa täyttävänsä ympäristöasioiden hallintaa koskevat vaatimukset ISO 14001 -standardin mukaisella ympäristöjärjestelmän rekisteröinnillä, asianmukaisella sertifikaatilla tai vaihtoehtoisesti omalla kuvauksellaan toimenpiteistä ympäristönsuojelun varmistamiseksi. Mikäli tarjoajalle ei ole myönnetty ISO 14001 - standardin mukaista ympäristöjärjestelmää, tarjoajalla on kuvauksessaan näyttövelvollisuus siitä, että toimenpiteet takaavat samantasoisien ympäristönsuojelun tason. Tarjoajan tulee liittää selvitys tarjouksen liitteeksi.

Finnpilot Pilotage Oy oli asettanut joitakin hankintalain 81 §:n mukaisia poissulkemisperusteita soveltuvuusvaatimukseen, jotka eivät olleet pakollisia vähimmäisvaatimuksia. Kyseisiin poissulkemisperusteisiin ei sisällytetty 81 §:n 1 momentin viidennettä kohtaa. **Yleisradio Oy:n** tarjouspyynnön soveltuvuusvaatimukseen

oli liitetty pakollisena poissulkemisperusteena hankintalain 81 § kokonaisuudessaan, kuitenkin muita ympäristönäkökohtia ei löytynyt.

4.2 Hankinnan kohteen kuvaus

Veikkaus Oy ei ollut asettanut hankinnan kohteen kuvaukseen ympäristönäkökohtia. Hankinta tuli valmistaa puusepäntyönä, mutta materiaalille ei löytynyt ympäristönäkökohtiin liittyviä vaatimuksia. **Keski-Suomen sairaanhoitopiiri** ei ollut lisännyt ympäristönäkökohtia hankinnan kohteen kuvaukseen. Kuvauksessa oli ilmoitettu lähinnä verhojen määrä, vaaditut mitat sekä laatu, jonka haluttiin olevan antimikrobista.

Euran kunnan sivistyspalveluiden tarjouspyynnössä hankinta oli kuvattu lähinnä eritellen hankinnan kokoa ja materiaalin ominaisuuksia. Tarjouspyynnön liite sisälsi hankinnan kohteen tekniset kuvaukset sekä vaaditut materiaalit. Tarjouspyynnössä kuvattu hankinnan kohde tai liite eivät sisältäneet ympäristönäkökohtia.

Kokkolan kaupungin tarjouspyynnön hankinnan kohteen kuvaus ei sisältänyt ympäristönäkökohtia. Kohteen kuvauksessa eriteltiin tarkat tekniset tiedot ja mitat vitriineille. **Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän** tarjouspyynnön hankinnan kohteen kuvauksessa vaadittiin, että tarjouksen liitteeksi tuli ladata selvitys siitä, kuinka laitteiden toimittaja ottaa huomioon ekologisuus- ja ympäristönäkökohdat. Siinä ei kuitenkaan tarkennettu vaaditaanko selvityksellä esimerkiksi kuvausta hankintalain 90 §:n liittyvistä hallinnallisista ympäristötoimenpiteistä tai 72 §:n mukaisia ympäristömerkkejä, joten tämä jäi epäselväksi.

Pohjois-Karjalan hankintatoimen tarjouspyynnössä hankinnan kuvaukseen oli asetettu vaatimus ”Tarjoukseen tulee liittää lyhyt selvitys (1 x A4) kuinka tarjoaja huomioi ympäristöasiat yritystoiminnassaan. Tarjottavien tuotteiden ja pakkausten sekä logististen ratkaisujen tulee olla mahdollisimman vähän ympäristöä kuormittavia”. Tässä

tarjouspyynnössä jäi myös epäselväksi, että vaadittiinko siinä selvitystä esimerkiksi 90 §:n mukaisista hallintatoimenpiteistä tai 72 §:n ympäristömerkeistä. **Finnpilot Pilotage Oy** tai **Yleisradio Oy** ei ollut asettanut ympäristönäkökohtia hankinnan kohteen kuvaukseen.

4.3 Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteet

Veikkaus Oy oli käyttänyt perusteena halvinta hintaa. Tarjouksista valitaan tässä tapauksessa siis se, joka on hinnaltaan halvin. **Keski-Suomen sairaanhoitopiiri** oli käyttänyt perusteena myös halvinta hintaa. Verhot hankitaan tässäkin tapauksessa tarjoajalta, joka kykenee tarjoamaan hankinnan alhaisimmalla hinnalla.

Euran kunnan sivistyspalveluiden tarjouspyynnössä kokonaistaloudellisuuden edullisuuden peruste oli ilmoitettu seuraavalla ilmaisulla ”Hankinnan valintaperusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus. Kokonaistaloudelliseen edullisuuteen vaikuttavat tarjoajan tarjoamat hinnat. Tarjouksista valitaan kokonaishinnaltaan halvin.” Tämän perusteella voidaan päätellä perusteena olevan halvin hinta, koska lauseessa ei viitattu kokonaiskustannuksiin. Peruste ei sisällynyt ympäristönäkökohtia. **Kokkolan kaupungin** tarjouspyynnössä kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteena oli käytetty myös halvinta hintaa. Tässä kohdin ei myöskään löytynyt ympäristönäkökohtia.

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä oli käyttänyt perusteena hinta-laatusuhdetta, joissa laadullisiin painoarvoihin oli asetettu ympäristönäkökohtiin liittyviä kriteereitä. Laadun painoarvoksi ilmoitettiin 40 prosenttia. Lomakkeessa kysyttiin tarjoajan ja laitevalmistajan mahdollisista ympäristömerkeistä. Jos niitä ei ollut, tuli tähän antaa perustelut.

Pohjois-Karjalan hankintatoimi oli käyttänyt perusteena kokonaiskustannuksiltaan edullisinta perustetta, joka pisteytettiin painoarvoja sisältävän taulukon mukaisesti. Painoarvot eivät sisältäneet ympäristönäkökohtia. **Finnpilot Pilotage Oy** ja **Yleisradio Oy**

ilmoittivat kokonaistaloudellisuuden edullisuuden perusteena olevan halvin hinta. Kumpikaan yhtiö ei käyttänyt tässä kohdin ympäristönäkökohtia.

4.4 Sopimusehdot

Veikkaus Oy oli liittänyt tarjouspyynnön ohelle hankintasopimuksen ehdot, joiden määriteltiin olevan tarjouspyynnön ehdottomia vaatimuksia. Sopimusehdoissa tarjoajilta vaadittiin, että heidän tulisi toiminnassaan ottaa huomioon ympäristö ja luonto. Alihankkimista koskevilla sopimusehdoilla oli tarkennettu, että tarjoaja voi toteuttaa sopimukseen kuuluvia tehtäviä alihankkijalla, joka kuitenkin tulee valita täyttäen muun muassa seuraavat kriteerit:

Toimittaja tulee alihankkijoita käyttäessään pyrkiä valitsemaan tuottajiksi sellaisia yrityksiä, jotka ottavat omassa toiminnassaan huomioon mm. sosiaalisen vastuullisuuden, ympäristön ja luonnon sekä kunnioittavat kansainvälisiä ihmisoikeuksia eivätkä hyväksy pakko- tai lapsityövoiman käyttöä.

Sopimusehtojen täydentävinä ehtoina oli käytetty julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja tavarahankinnoista²¹⁹, poissulkien kohdat 3.2, 20.2 ja 21.1. Yleisissä sopimusehdoissa ei ole mainittu ympäristönäkökohtia. Sopimusehtojen liitteistä eettinen ohjesääntö sisälsi ympäristönäkökohtia.

Eettinen ohjesääntö velvoitti tarjoajia sitoutumaan siihen, että niiden ei saa toiminnallaan rikkoa määräyksiä, lakeja tai Euroopan unionin toimintanormeja, jotka koskevat ympäristönsuojelua. Ohjeessa oli myös edellytetty, että tarjoajan tulee työskennellä ennakoivasti sekä organisoidusti kestävyden kohentamiseksi. Tarjoajan vaadittiin hallitsevan vähintään tuottamiensa päästöjen ja saasteiden asianmukainen hallinta ja valvonta, jätteiden tarpeellinen kierrättäminen, käsitteleminen ja hävittäminen sekä aktiiviset toimet toimiensa hiilijalanjäljen pienentämiseksi.

---

²¹⁹ Valtiovarainministeriö, 2017.

Lisäksi ohjesäännös ilmoitti, että : ”Toimittajan on huolehdittava siitä, että sillä on kaikki toimintaansa vaadittavat ympäristöluvat, -lisenssit ja -rekisteröinnit sekä ylläpidettävä ja noudatettava niitä. ” Tämän kohdan voidaan ajatella viittaavaan myös hankintalain 90 §:n ympäristöasioiden hallintatoimenpiteisiin, vaikka lauseessa ei suoraan tästä manittukaan. Eettisen ohjesäännön rikkominen oli määritelty olevan sopimusrikkomus, joka oikeuttaa sopimuksen purkamiseen. Kaikki sopimuksen sisältämät ehdot ja asiakirjat oli määritelty ehdottomaksi. Asiakirjat oli kuitenkin asetettu painavuusjärjestykseen, missä ensimmäisen asiakirjan eli salassapitositoumuksen sana panoi eniten.

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin sopimusehdot oli asetettu tarjouspyynnön liitteeksi ja niiden ohelle täydentävinä ehtoina oli käytetty julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja tavarahankinnoista. Sopimusehdot eivät kokonaisuudessaan sisältäneet ympäristön huomioon ottavia näkökohtia.

Euran kunnan sivistyspalveluiden tarjouspyynnöstä tai sen liitteistä ei löytynyt yleisten sopimusehtojen ohella muita laadittuja sopimusehtoja kuin seuraava ”Sopimusta ei saa siirtää kolmannelle osapuolelle ilman etukäteistä kirjallista suostumusta”. Näin ollen voidaan todeta, että sopimusehdot eivät sisältäneet ympäristönäkökohtia.

Kokkolan kaupungin tarjouspyynnössä mainittujen sopimusehtojen sisällöstä ei löytynyt ympäristönäkökohtia. Sopimusehdoiksi oli asetettu julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot tavarahankinnoista. **Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän** tarjouspyynnön sopimusehdoissa ei käytetty ympäristönäkökohtia. Sopimusehtoja oli täydennetty liittämällä mukaan yleiset sopimusehdot tavarahankinnoista. **Pohjois-Karjalan hankintatoimi** oli käyttänyt täydentävinä ehtoina yleisiä sopimusehtoja, jotka eivät sisällä ympäristönäkökohtia. Hankintatoimen omista sopimusehdoista ei myöskään löytynyt kohtia, jotka olisivat voineet sisältää ympäristönäkökohtia.

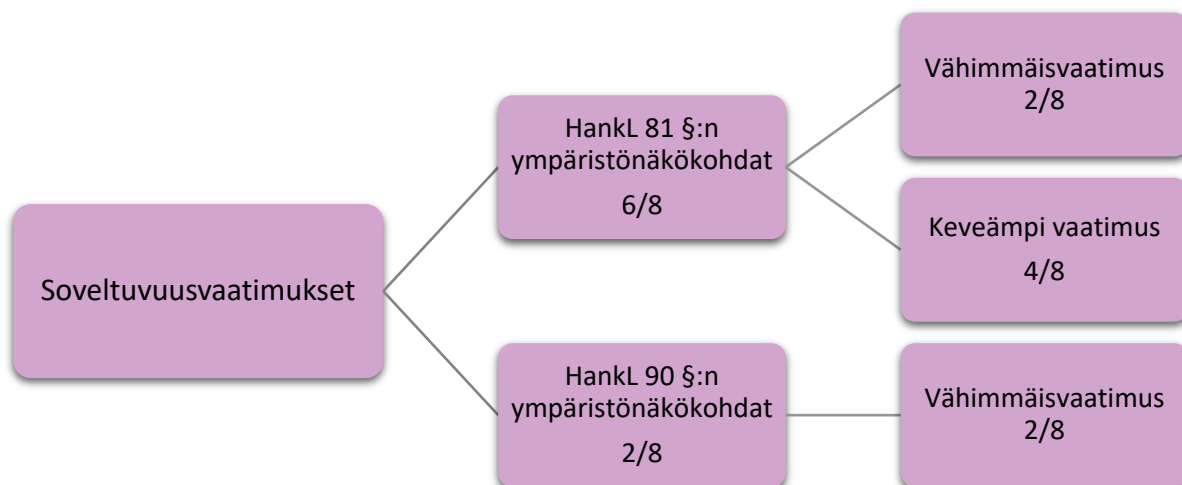
Finnpilot Pilotage Oy:n tarjouspyynnön sopimusehtoihin oli sisällytetty ympäristönäkökohtia. Tarjouspyynnön liitteeksi asetettujen sopimusehtojen kohta 18 ”ympäristöasiat ja vastuullisuus” sisälsi muun muassa vaatimuksen ISO 14001 sertifikaatin standardien täyttämistä tai näytön, että tarjoaja kykenee tavoittamaan saman tasoisen ympäristönsuojelun tason, mikäli tarjoajalle ei sertifikaattia ole myönnetty. Tämä vaatimus liittyy tiiviisti hankintalain 90 §. Sopimusehdoissa vaadittiin myös, että toimittajan tulee sopimuskauden aikana pyrkiä parantamaan hankittavien harjoitus- ja pelastuspukujen ympäristöystävällisyyttä.

Sopimusehdot velvoittivat myös noudattamaan liitteen ”code of conduct” asettamia vastuullisuuden vähimmäisvaatimuksia. Lomake sisälsi osion ympäristösuojeluin kohdistuvista vaatimuksista:

Toimittaja huolehtii, että sen myymät tavarat ja palvelut on tuotettu ympäristön kannalta vastuullisesti. Toimittaja mittaa ja seuraa toimintansa ja toimitusketjunsä ympäristövaikutuksia ja pyrkii jatkuvasti parantamaan toimintansa ympäristöystävällisyyttä sekä vähentämään materiaalien käyttöä ja jätteentuotantoa. Toimittaja pyrkii tuottamiensa tavaroiden ja palveluiden koko elinkaaren kattavaan ympäristövaikutusten arviointiin ja asettaa ympäristöystävällisyyttä koskevia vaatimuksia myös toimitusketjulle.

Lomake edellytti noudattamaan myös kansallista ympäristölainsäädäntöä ja yleissopimuksien mukaisia menettelytapoja, joihin oli merkitty kuuluvaksi muun muassa Wienin, Baselin ja Tukholman yleissopimukset. Sopimusehdoissa vaadittiin lisäksi henkilöstöön liittyviä toimenpiteitä, joista yksi kuului seuraavasti: ” Toimittajan tulee nimetä johtotason vastuhenkilö vastuullisuuden vähimmäisvelvoitteiden ja ympäristöpolitiikan noudattamisen valvontaan;”. Tarjouspyynnössä sopimusehdot oli asetettu ehdottomiksi vaatimuksiksi, joihin ei ole sallittua tehdä muutoksia. Täydentäviksi sopimusehdoiksi oli liitetty yleiset sopimusehdot. **Yleisradio Oy:n** tarjouspyynnön liitteenä olevista sopimusehdoista ei löytynyt ympäristönäkökohtia.

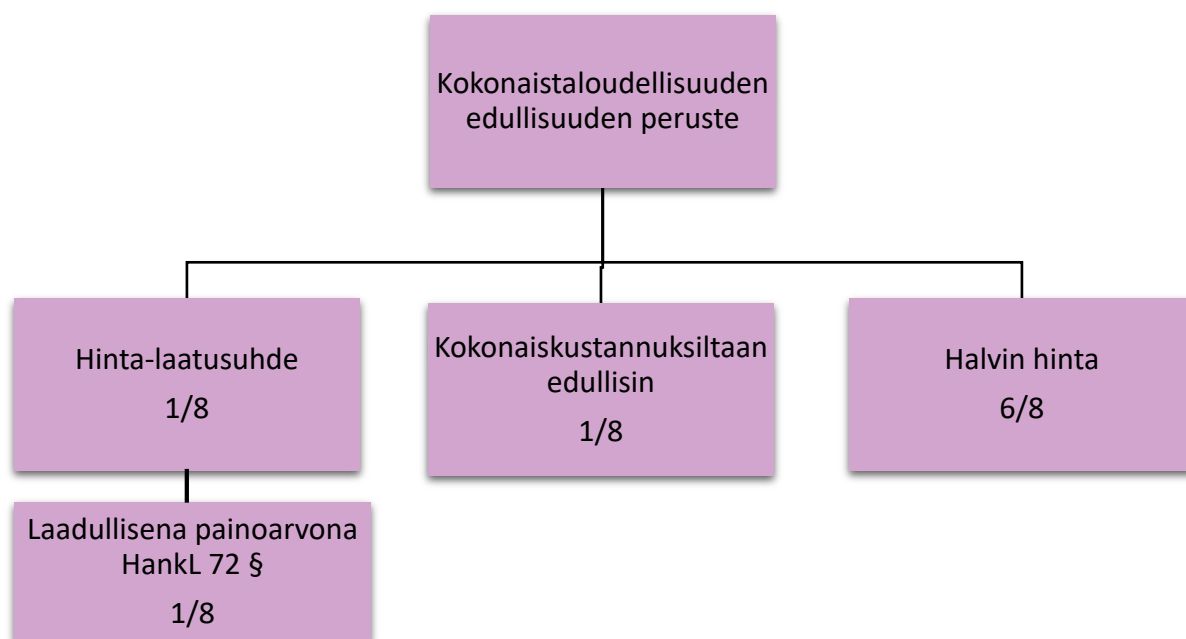
4.5 Tulokset

Kuvio 5. Soveltuvuusvaatimukset

Tarjouspyyntöjen soveltuvuusvaatimuksissa käytettiin eniten hankintalain 81 §:n sisältämää ympäristönäkökohtaa, jonka enemmistö oli asettanut keveämmäksi vaatimukseksi. Kahdessa tarjouspyynnössä, jossa hankintalain 81 § oli asetettu vähimmäisvaatimukseksi, käytettiin lisäksi hankintalain 87 §:n EU-kynnysarvot ylittäville hankinnoille tarkoitettua ESPD lomaketta. Muita ympäristönäkökohtia oli käytetty kahdessa tarjouspyynnössä, ja ne koskivat hallinnollisia ja toiminnallisia ympäristönäkökohtia. Molemmassa tarjouspyynnössä oli vaatimuksena ISO 14001 sertifikaattiin liittyvä vähimmäisvaatimus, jota voidaan vaatia hankintalain 90 §:n perusteella. Yksi kahdeksasta hankintayksiköstä oli asettanut tarjouspyyntöön pakolliseksi vähimmäisvaatimukseksi sekä 81 §:n ja 90 §:n ympäristönäkökohdat. Toinen hankintayksikkö, joka oli asettanut 90 §:n mukaisen sertifikaatin pakollisena vähimmäisvaatimuksena, oli myös asettanut muita ympäristönäkökohtia.

Hankinnan kohteen kuvauksessa kaksi tarjouspyyntöä sisälsi ympäristönäkökohtia. Molemmassa vaadittiin selvitys siitä, kuinka tarjoaja huomioi ympäristön toiminnassaan ja jäikin epäselväksi, viitattiinko tällä ympäristöön kohdistuviin hallintatoimenpiteisiin (HankL 90 §), ympäristömerkkeihin (HankL 72 §) tai molempiin.

Kuvio 6. Kokonaistaloudellisuuden edullisuuden perusteet

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteista käytetyin oli halvin hinta. Toisen sijan jakaa kokonaiskustannuksiltaan edullisin ja hinta-laatusuhde, joita kumpaakin oli käytetty yhdessä tarjouspyynnössä. Ympäristönäkökohtia oli käytetty yhdessä tarjouspyynnössä, joka käytti perusteena hinta-laatusuhdetta. Hankintalain 72 §:n ympäristömerkit oli asetettu laadulliseksi painoarvoksi. Tässä tapauksessa laatu painoarvona koosti 40 prosenttia ja hinta 60 prosenttia, joten ympäristönäkökohdat jäivät vähäisempään arvoon hintaan nähden.

Kaksi tarjouspyyntöä sisälsi ympäristönäkökohtia sopimusehdoissa. Kumpaankin tarjouspyyntöön oli sisällytetty hankintalain 90 §:n mukaisia hallinnollisia ympäristötoimenpiteitä koskevia ehtoja. Samaiset tarjouspyynnöt olivat käyttäneet sopimusehdoissa myös muita ympäristönäkökohtia. Molempien sopimusehdot oli luokiteltu ehdottomiksi. Yksikään hankintayksikkö ei ollut käyttänyt tarjouspyyntönsä sopimusehdoissa hankintalain 98 §:n erityisehtoja. Erityisehdoista tulisi olla erillinen maininta ja tällaista ei löytynyt (HankL 98 §). Seuraava taulukko on tarjouspyyntökohtainen kooste tuloksista, missä tähti merkintä (*) tarkoittaa pakollista vähimmäisvaatimusta ja kysymysmerkki (?) tarjouspyynnön epäselvyyttä.

Hankintayksikkö	Soveltuvuusvaatimukset	Hankinnan kuvaus
Veikkaus Oy	81 §:n 1 momentin viides kohta*	–
Keski-Suomen sairaanhoitopiiri	81 §:n 1 momentin viides kohta	–
Euran kunnan sivistyspalvelut	81 §:n 1 momentin viides kohta	–
Kokkolan kaupunki	81 §:n 1 momentin viides kohta	–
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä	–	72 §/90 §?
Pohjois-Karjalan hankintatoimi	90 § ja muita ympäristönäkökohtia* sekä 81 §:n 1 momentin viides kohta	72 §/90 §?
Finnpilot Pilotage Oy	90 §*	–
Yleisradio Oy	81 §:n 1 momentin viides kohta*	–
Hankintayksikkö	Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteet	Sopimusehdot
Veikkaus Oy	–	90 § ja muita ympäristönäkökohtia*
Keski-Suomen sairaanhoitopiiri	–	–
Euran kunnan sivistyspalvelut	–	–
Kokkolan kaupunki	–	–
Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä	72 § ympäristömerkit	–
Pohjois-Karjalan hankintatoimi	–	–
Finnpilot Pilotage Oy	–	90 §*
Yleisradio Oy	–	–

Kuvio 7. Kooste tarjouspyyntöjen ympäristönäkökohdista

5 Loppupäätelmät

Tutkielman tavoitteena oli selvittää tutkimuskysymyksiin vastaamalla, kuinka hankintalain ympäristönäkökohtia sisältävät säännökset käytännössä toteutuvat kansallisten tavarahankintojen tarjouspyynnöissä. Tutkielman tavoitteen taustalla ideana oli, että suurin osa ympäristönäkökohtia sisältävistä säännöksistä koskee vain EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja, mutta kansalliset kynnysarvot ylittäviin hankintoihin voidaan soveltaa myös EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen sääntelyyn kuuluvia lainkohtia.²²⁰

Tutkimuskysymykset kuuluivat seuraavasti: Miten ja minkälaisilla säännöksillä hankintalaki mahdollistaa ympäristönäkökohdat? Mitä hankintalain ympäristönäkökohtia sisältämiä säännöksiä käytetään ja miten niitä painotetaan tarjouspyynnöissä käytännön tasolla? Tutkielman lainopillinen osuus vastasi ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ja laadullinen osuus toiseen.

5.1 Lainopillinen osio

Lainopillinen osuus alkoi käymällä läpi hankintalainsäädännön historiaa ja nykyhetkeä, joista kävi yleisesti ilmi kaikki hankintalain ympäristönäkökohtia sisältävät säännökset ja, että kumottuun hankintalakiin verrattuna nykyinen voimassa oleva hankintalaki ottaa ympäristönäkökohdat laajemmin huomioon. Lainopillinen osuus kokonaisuutena ja etenkin sen loppuosa esittivät vastauksen ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

Kansallisissa hankinnoissa korostuu hankintalain 3 §:n sisältämät periaatteet, joita noudattaen tarjouspyyntöihin voidaan soveltaa hankintalain säännöksiä, jotka sisältävät ympäristönäkökohtia. Periaatteiden puutteellinen soveltaminen voi johtaa esimerkiksi

---

²²⁰ Kuuttiniemi & Lehtomäki, 2017, s. 82–298.

syrvivään menettelyyn ja näin kilpailun vääristymiseen²²¹. Kuten oikeuskäytännöstä käy ilmi, hankintalain säännöksiä voidaan soveltaa väljemmin kansallisten hankintojen kohdalla ilman pelkoa, että tasapuolinen ja syrjimätön hankintamenettely vaarantuisi²²².

Hankintalaista löytyi seuraavia ympäristönäkökohtia sisältäviä säännöksiä: ympäristömerkkien käyttö (72 §), tarjousten ja tarjoajien tarkastaminen (79 §), ympäristöasioiden hallinta- ja laadunvarmistustoimenpiteet (90 §), harkinnanvaraiset poissulkemisperusteet (81 §), kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta (93 §), elinkaarikustannukset (95 §), poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset (96 §) ja hankintasopimuksen toteuttamisen erityisehdot (98 §). Suurin osa edellisistä säännöksistä on kompetenssinormeja, eli ne eivät velvoita toimimaan niiden säätämällä tavalla, mutta niitä voidaan noudattaa²²³. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen valinta (93 §) ja poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset (96 §) ovat toimintanormeja, joiden noudattaminen on pakollista²²⁴.

Ympäristönäkökohtia voidaan asettaa hankintayksikön harkintavallan mukaan lähes mihin tahansa tarjouspyynnössä. Ne voidaan sijoittaa hankinnan kohteen kuvaukseen, soveltuvuusvaatimukseen, kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen perusteeseen vertailuperusteisiin ja sopimusehtoihin joko keveämmin tai pakollisena vähimmäisvaatimuksena.

5.2 Laadullinen osio

Laadullisen osuuden tarkoitus oli vastata toiseen tutkimuskysymykseen analyysin muodossa. Analyysissa eniten ympäristönäkökohtia löytyi tarjouspyyntöjen soveltuvuusvaatimuksista, joissa kuusi kahdeksasta tarjouspyynnöstä sisälsi ympäristöön

---

²²¹ Eskola & muut, 2017, s. 335.

²²² MAO 30/2019.

²²³ Tolonen, 2018, s. 216.

²²⁴ Makkonen, 1998, s. 94.

liittyviä vaatimuksia. Toisen sijan jakoivat sopimusehdot ja hankinnan kohteen kuvaus. Sopimusehtoihin ympäristönäkökohtia oli sijoittanut kaksi kahdeksasta hankintayksiköstä. Hankinnan kohteen kuvauksessa myös kaksi tarjouspyyntöä sisälsi ympäristönäkökohtia. Viimeiseksi jäi kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen peruste, mihin vain yksi hankintayksikkö oli asettanut ympäristönäkökohtia hinta-laatusuhteen laadulliseksi painoarvoksi.

Kuudessa kahdeksasta tarjouspyynnöstä oli käytetty hankintalain 81 §:n sisältämää ympäristönäkökohtaa, jonka enemmistö oli asettanut keveämmäksi vaatimukseksi. Kahdessa tarjouspyynnössä hankintalain 81 § oli asetettu pakolliseksi vähimmäisvaatimukseksi. Kolmessa tarjouspyynnössä oli vaatimuksia ympäristöllisiin hallintatoimenpiteisiin (90 §) liittyen, jotka oli asetettu pakolliseksi vähimmäisvaatimukseksi.

Ympäristömerkkejä (72 §) edellytettiin yhdessä tarjouspyynnössä, mutta niitä ei asetettu pakolliseksi vähimmäisvaatimukseksi. Lisäksi kahden tarjouspyynnön osalta jäi epäselväksi, vaadittiinko niiden hankinnan kohteen kuvauksessa ympäristömerkkejä, ympäristöllisiä hallintatoimia tai molempia vai olivatko ne muita ympäristöön liittyviä vaatimuksia. Yksikään tarjouspyyntö ei sisältänyt mainintaa seuraavista lainkohdista elinkaarikustannusten käyttö (95 §), hankintasopimuksen erityisehdot (98 §), tarjosten ja tarjoajien tarkastaminen (79 §) tai poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset (96 §). Hankintalain 79 § ja 96 § koskevat hankintaprosessista tarjouspyynnön jälkeisiä vaiheita, eikä niitä tästä syystä voikaan odottaa löytyvän tarjouspyynnöstä²²⁵.

Analyysin tutkimusotos oli melko pieni, mutta suurempi otos olisi todennäköisesti alkanut toistaa itseään²²⁶. Analyysin tulosten perusteella voi esittää, että hankintalain ympäristönäkökohtia oli käytetty kansallisten tavarahankintojen tarjouspyynnöissä

---

²²⁵ HE 108/2016 vp s. 178–205.

²²⁶ Saarinen-Kauppinen & Puusniekka, 2009, s. 49–52.

melko vähän ja suurin osa oli asetettu keveämmäksi vaatimukseksi. Tästä tietenkin poikkeuksena säännökset, jotka eivät olleet löydettävissä tarjouspyynnöistä.

Ympäristönäkökohdat huomioon ottavat hankinnat kuormittavat ympäristöä vähemmän. Tällaiset hankinnat voivat tuoda säästöjä yhteiskunnalle esimerkiksi niiden vähäisen veden ja energiankulutuksen kautta.²²⁷ Ympäristöystävällisillä hankinnoilla on mahdollista vastata tehokkaammin ympäristöpoliittiseen tavoitteenasetteluun ja ympäristön asettamiin haasteisiin²²⁸. Koska useammat ympäristönäkökohdat huomioivat hankintalain säännökset vain mahdollistavat, mutta eivät velvoita, on niiden vaikutusta vaikea arvioida. Tarjouspyyntöön lisätyillä ympäristönäkökohdilla voidaan odottaa olevan suurin vaikutus silloin, kun ne ovat pakollisia vähimmäisvaatimuksia tai painoarvoltaan merkittäviä. Julkisten hankintojen kestävyysvelvoitusta tullaan lisäämään hankintalaissa vuoden 2019 Marinin hallitusohjelman mukaan²²⁹. Tulisiko säännösten velvoittavuutta painottaa myös kansallisissa hankinnoissa ja mitä ongelmia tämä mahdollisesti aiheuttaisi? Karsiiko se liikaa kilpailua?

---

²²⁷ Euroopan komissio, 2016, s. 5–7.

²²⁸ Ahola & Kaljonen, 2017, s. 44–45.

²²⁹ Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019, luku 3.1., Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi.

Lähdeluettelo

- Alhola, K., Heinonen, T., Jansson, M., Kalimo, H., Kasurinen, H., Kivistö, R., Lehtinen, S., Mateo, E., Miettinen, M., Nissinen, A., Soukka, J., Suikkanen, T., Unekbas, S. & Virolainen, V-M. (2021, 21. tammikuuta). Hiili- ja ympäristöjalanjälki hankinnoissa-lainsäädäntö ja mittaaminen (HILMI). *Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja*, 2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-097-4>
- Alhola, K. & Kaljonen, M. (2017). Kestävät julkiset hankinnat – nykytila ja kehittämisehdotuksia. *Suomen ympäristökeskuksen raportteja*, 32. <http://hdl.handle.net/10138/228340>
- Broström, N., Palmgren, K. & Väkiparta, S. (2016). *Luksus: Suomalainen osaaminen kilpailuetuna*. Alma.
- Frände, D., Helenius, D., Hietanen-Kunwald, P., Hupli, T., Koulu, R., Lappalainen, J., Lindfors, H., Niemi, J., Rautio, J., Saranpää, T., Turunen, S., Virolainen, J. & Vuorenpää, M. (2017). *Prosessioikeus* (5., uudistettu painos.). Alma Talent.
- Eduskunta. (2017, 9. tammikuuta). *Hankintalain kokonaisuudistus*. Eduskunta. Noudettu 17.10.2021 osoitteesta https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/hankintalain-kokonaisuudistus.aspx
- Ekroos, A. & Nissinen, A. (2007). Voidaanko tuotantomenetelmää koskevia ympäristönsuojelullisia perusteita käyttää julkisten hankintojen vertailuperusteina?. *Edilex-sarja*. 31. [Rajattu pääsy]. Noudettu 23.12.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/artikkelit/4842.pdf>
- Eriksson, P. & Koistinen, K. (2014). Monenlainen tapaustutkimus. *Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä*, 11. <http://hdl.handle.net/10138/153032>
- Eskola, S., Kiviniemi, E., Krakau, T. & Ruohoniemi, E. (2017). *Julkiset hankinnat* (3., uudistettu painos.). Alma Talent.

- Euroopan komissio. (2016). *Ympäristöä säästäviä hankintoja - käsikirja ympäristönäkökohtien huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa*. Euroopan unioni. Noudettu 21.10.2021 osoitteesta https://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_fi.pdf
- Euroopan komissio. (2017, 22. marraskuuta). *Talouspolitiikan EU-ohjausjakso - tietokooste, Julkiset hankinnat*. Euroopan komissio. Noudettu 20.10.2021 sivulta https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_public-procurement_fi.pdf
- Euroopan komissio. (2021). *Euroopan vihreän kehityksen ohjelma*. EU:n virallinen verkkosivusto. Noudettu 21.10.2021 osoitteesta https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_fi
- Euroopan Unioni. (2021). *Tiivistelmien sanasto, syrjimättömyys (periaate)*. EU:n virallinen verkkosivusto. Noudettu 28.11.2021 sivulta https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/nondiscrimination_principle.html?locale=fi
- Hirvonen, A. (2011). *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. Ari Hirvonen.
- Hoffrén, M., Keinänen, A., Kohelmainen, A., Miettinen, T., Määttä, T., Penttinen, S-L., Sajoma, S., Soinen, N., Talus, K., Tolvanen, M., Voutilainen, T. & Väättä, U. (2016, 16. helmikuuta). *Oikeustieteellinen opinnäyte. Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta*. Tarmo Miettinen. [Rajattu pääsy]. Noudettu 5.12.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/kirjat/16170.pdf>
- Hollo, E. J. (2009). *Johdatus ympäristöoikeuteen* (3. uud. p.). Talentum.
- Husa, J. & Pohjolainen, T. (2014). *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet: Johdatus julkisoikeuteen* (4., uudistettu painos.). Talentum.
- HILMA. (2022). *Julkiset hankinnat*. Noudettu 26.10.2021 sivulta <https://www.hankintailmoitukset.fi/fi/>
- Karinkanta, P. & Lahtinen, T. (2017). *Julkiset hankinnat yrityksille käytännönläheisesti* (1. painos.). Kauppakamari.

- Keeble, B. R. (1988). The Brundtland report: "Our common future." *Medicine and War*, 4(1), 17–25. doi:10.1080/07488008808408783
- Kuuttiniemi, K. & Lehtomäki, L. (2017, 20. kesäkuuta). Valtion hankintakäsikirja. *Valtiovarainministeriön julkaisuja*, 29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-251-879-8>
- Kokko, K. T. (2017). *Ympäristöoikeuden perusteet: Yleiset opit, sääntely ja ratkaisun teoria*. Edita Publishing Oy.
- Koskela, T. (2021, 4. toukokuuta). Ympäristöarvojen huomioon ottaminen julkisissa hankinnoissa. *Edilex-sarja*, 25. [Rajattu pääsy]. Noudettu 3.12.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/artikkelit/22947.pdf>
- Kuoppamäki, P. (2018). *Uusi kilpailuoikeus* (3., uudistettu painos.). Alma Talent.
- Lazarus, R. J. (2004). *The Making of Environmental Law*. University of Chicago Press.
- Lundberg, S., Marklund, P.-O., Strömbäck, E. & Sundström, D. (2015). *Using public procurement to implement environmental policy: an empirical analysis*. *Environmental Economics and Policy Studies* 17 (4), 487-520. doi:10.1007/s10018-015-0102-9
- Lundberg, S. & Marklund, P.-O. (2018). *Green public procurement and multiple environmental objectives*. *Economia e Politica Industriale* 45 (1), 37-53. DOI: 10.1007/s40812-017-0085-6
- Makkonen, K. (1998). *Luentoja yleisestä oikeustieteestä* ([3. laitos]). Helsingin yliopisto.
- McKevitt, D. & Davis, P. (2014). How to interact, when and with whom? SMEs and public procurement. *Public Money & Management*, 35(1), 79–86. doi:10.1080/09540962.2015.986897
- Mäenpää, O. (2017). *Yleinen hallinto-oikeus* (1. painos.). Alma.
- Määttä, K. & Voutilainen, T. (2017). *Julkisten hankintojen sääntely* (1. painos.). Kauppakamari.
- Määttä, K. (2021). Tarkoitussäännösten tarkoituksenmukaisuudesta – pitääkö säätää sellaisesta, josta ei tarvitsisi säätää. *Edilex-sarja*, 34. [Rajattu pääsy]. Noudettu 26.12.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/artikkelit/23125.pdf>
- Nieminen, S. (2016). *Hyvä hankinta - parempi bisnes*. Talentum Pro.

- Niemivuo, M. (2020). *Lainvalmistelu: Oikeudelliset perusteet ja käytäntö*. Kauppakamari.
- Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Raitio, J. (2016). *Euroopan unionin oikeus*. Helsinki.
- Raitio, J. & Tuominen, T. (2020). *Euroopan unionin oikeus* (2., uudistettu painos.). Alma Talent Oy.
- Raz, J. (1978). Professor Dworkin's Theory of Rights. *Political Studies*, 26(1), 123–137. doi:10.1111/j.1467-9248.1978.tb01528.x
- Romppanen, S. & Turunen, T. (2019, 24. huhtikuuta). Kiertotalouden oikeus osana kestävä talouden transitiota. *Ympäristöjuridiikka*, 1, 35–62. [Rajattu pääsy]. Noudettu 31.12.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/ymparistojuridiikka/197100003.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2009). *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV, kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. URN:NBN:fi-fe2012112210007
- Saarnilehto, A. & Annola, V. (2018). *Sopimusoikeuden perusteet* (8., uudistettu painos.). Alma Talent.
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. Research methods for business students. Pearson Education UK.
- Scheinin, M., Hallberg, P., Karapuu, H., Ojanen, T., Tuori, K., Viljanen, V. & Scheinin, M. (2011). *Perusoikeudet* (Päivittyvä versio). WSOYpro.
- Schlör, H., Fischer, W. & Hake, J. (2012). The history of sustainable development and the impact of the energy system. *International journal of sustainable society*, 4(4), 317-335. <https://doi.org/10.1504/IJSSOC.2012.049404>
- Talus, J. & Penttinen, S-L. (2015, 19. tammikuuta). Eurooppaoikeudelliset oikeuslähteet ja niiden tulkinta oikeustieteellistä opinnäytetyötä kirjoittaessa. *Edilex-sarja*, 3. [Rajattu pääsy]. Noudettu 29.11.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/artikkelit/14671>
- Tenhunen, S. & Kinnunen, I. (2011). *Käsikirja oikeudellisen tiedon hakijoille*. Sanoma Pro.
- Tuori, K. (2007). *Oikeuden ratio ja voluntas*. Talentum.

- Tolonen, K. (2018). Julkisten hankintojen tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina toteuttaminen hankintaoikeudellisena periaatteena. *Kilpailuoikeudellinen vuosikirja 2018* (s.208–247). Suomen Kilpailuoikeudellinen Yhdistys. [Rajattu pääsy]. Noudettu 3.12.2021 osoitteesta <https://www.edilex.fi/kilpailuoikeudellinen-vuosikirja/1000270010.pdf>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta & Lötjönen, S. (1999). *Tutkijan ammattietiikka*. Opetusministeriö.
- Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2021). *Koronapandemian talousvaikutukset*. Noudettu 20.10.2021 <https://www.vtv.fi/tarkastus-ja-valvonta/koronapandemian-talousvaikutukset/>
- Valtiovarainministeriö. (2017). *Julkisten hankintojen yleiset sopimusehdot tavarahankinnoissa*. Noudettu 3.1.2022 osoitteesta <https://vm.fi/documents/10623/2291459/JYSE+tavarat+huhtikuu+2017.pdf/e106b086-4ca5-4a84-8a06-8a092d05ead7/JYSE+tavarat+huhtikuu+2017.pdf?t=1492678006000>.
- Yhdistyneet kansakunnat. (2008). Public procurement as a tool for promoting more Sustainable Consumption and Production patterns. *Sustainable development innovation briefs*, 5, 1–12. Noudettu 4.12.2021 sivulta <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/no5.pdf>
- Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. (2021, 29. tammikuuta). *Selvitys: ympäristövaikutuksia voidaan pienentää kehittämällä julkisten hankintojen ohjausta*. Noudettu 15.10.2021 osoitteesta [https://www.ymparisto.fi/fi-fi-kulutus_ja_tuotanto/selvitys_ymparistovaikutuksia_voidaan_pi\(59768\)](https://www.ymparisto.fi/fi-fi/kulutus_ja_tuotanto/selvitys_ymparistovaikutuksia_voidaan_pi(59768))
- Ympäristöministeriö. (2021). *Mitä on kestävä kehitys?*. Noudettu 11.11.2021 osoitteesta <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Virallislähteet

HE 108/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle hankintamenettelyä koskevaksi lainsäädännöksi.

KOM (2010) 2020 lopullinen. Komission tiedonanto. Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia.

KOM (2011) 896 lopullinen. Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkisista hankinnoista.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 2019. 3.1. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi.

TEM (2015). Hankintalain kokonaisuudistuksen valmisteluryhmän mietintö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 37/2015. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-002-2>.

Oikeuskäytäntö

C-448/01 – EVN AG ja Wienstrom GmbH v. Itävallan tasavalta, ECLI:EU:C:2003:651

C-513/99 – Concordia Bus Finland v. Helsingin kaupunki ja HKL-Bussiliikenne, ECLI:EU:C:2002:495

C-T-331/06 – Evropaïki Dynamiki v. Euroopan ympäristövirasto, ECLI:EU:T:2010:292

KHO 26.6.2019/2993

KHO 18.10.2019/4914

KHO 18.12.2019/5962

KKO 78/2009

MAO 30/2019

MAO 133/2021

MAO 208/2021

MAO 385/2018

MAO 553/2018

Tarjouspyyntöaineisto

Euran kunnan sivistyspalvelut. Tarjouspyyntö allekirjoitettu 20.12.2021. Euran yhteiskoulun ja lukion luonnontieteiden luokkien kalustehankinta. kirjaamo@eura.fi

Finnpilot Pilotage Oy. Tarjouspyyntö 2022. SOLAS-pelastautumispuvut.
kilpailutus@hansel.fi

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Tarjouspyyntö 31/2021. Sairaalakäyttöön tarkoitettut
kertakäyttöiset antimikrobiset väliverhot. tarjous@ksshp.fi

Kokkolan kaupunki. Tarjouspyyntö 371548. Luonnontieteellisen museon Kiepin
näyttelyvitriinit. kokkola@kokkola.fi

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä. Tarjouspyyntö D/3030/2021. RV7
Leikkaustoiminta-alueen logistiikkaratkaisut: Pyörälliset kaapit.
kirjaamo@phhyky.fi

Pohjois-Karjalan hankintatoimi. Tarjouspyyntö 375151. Ensiapulaukut ja
ensiapukaappien tarvikkeet toimipaikkoihin. hankinta@jns.fi

Veikkaus Oy. Tarjouspyyntö 378033. Veikkaus Oy:n pilotti -pelisalien puusepäntyönä
valmistettavat erityiskiintokalusteet. hankinnat@veikkaus.fi

Yleisradio Oy. Tarjouspyyntö YLE20210078. SARS-CoV-2 antigeenipikatestit.
tarjoukset.yle@yle.fi